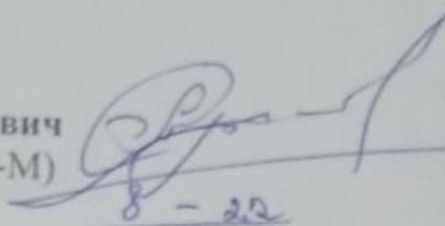

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ПРУС Віктор Васильович
(студент групи ЗЕП-22-М)

8-22
25.12.2023

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЛКП «ГОСПОДАР»

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
спеціальності 051 «Економіка»
(освітньо-професійна програма «Економіка»))

Допущено до захисту

протокол № 14

від 1 грудня 2023 р.

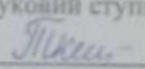
зав. кафедри фінансів та цифрової
економіки,

д.е.н., проф. Н.Г. Виговська

Науковий керівник

к.е.н., доц. Ткачук В.О.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

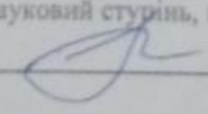

(підпис)

Рецензент

к.е.н., доц. Бурачек І.В.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Прус В.В. Управління доходами та витратами господарської діяльності ЛКП «Господар». – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 051 «Економіка». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2023.

У кваліфікаційній роботі з'ясовано економічний зміст понять «доходи» і «витрати» підприємства; проведено порівняння і визначено напрями налагодження міжнародних та національних стандартів обліку доходів та витрат. Досліджується управління доходами і витратами господарської діяльності підприємства.

Ключові слова: доходи, витрати, управління доходами та витратами, стандарти обліку доходів та витрат.

ABSTRACT

Prus V.V. Management of income and expenses of business activities LME «Hospodar». – Manuscript.

Qualifying thesis for obtaining a master's degree in the specialty 051 «Economics». – Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2023.

The qualification work clarifies the economic content of the concepts of «income» and «expenses» of an enterprise; compares and identifies directions for establishing international and national standards for accounting for income and expenses. The management of income and expenses of the enterprise's economic activity is studied.

Keywords: revenue, expenses, revenue and expense management, revenue and expense accounting standards.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	7
1.1. Економічний зміст понять «доходи» і «витрати» підприємства.....	7
1.2. Порівняння та напрями налагодження міжнародних та національних стандартів обліку доходів та витрат.....	16
1.3. Управління доходами і витратами господарської діяльності підприємства.....	24
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛКП «ГОСПОДАР».....	33
2.1. Організаційно-економічна характеристика ЛКП «Господар».....	33
2.2. Оцінка ефективності управління персоналом підприємства.....	44
2.3. Аналіз діючої системи мотивації праці в умовах ЛКП «Господар».....	54
Висновки до розділу 2.....	63
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛКП «ГОСПОДАР».....	64
3.1. Шляхи удосконалення системи управління доходами та витратами господарської діяльності ЛКП «Господар».....	64
3.2. Посилення цифровізації адміністративних процесів як напрям удосконалення системи управління доходами та витратами.....	72
Висновки до розділу 3.....	80
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

Актуальність теми. У системі управління поняття доходів і витрат відіграють вирішальну роль, адже напряду впливають на фінансові результати підприємства. Для ефективної організації управління доходами і витратами на підприємстві слід поглиблено вивчити їх сутність та класифікацію. Крім того, особливо доречним виглядає розуміння напрямів налагодження міжнародних та національних стандартів обліку доходів та витрат.

Окремими аспектами управління доходами та витратами підприємств займалися українські науковці В.І. Блонська, В.С. Гуменюк, Н.В. Гуріна, Н.О. Лоханова, Т.Г. Рзаєва, А.В. Череп та ін., які досліджували економічну сутність доходів та їх класифікацію, облік виручки по договорах з клієнтами, основи управління прибутком підприємств, облік доходів і витрат за міжнародними та національними стандартами тощо. Разом із тим бракує ґрунтовних досліджень управління доходами та витратами суб'єктів господарювання, що робить актуальним розкриття обраної теми.

Метою кваліфікаційної роботи є розкриття теоретичних основ, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення рівня управління доходами та витратами господарської діяльності ЛКП «Господар».

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені для вирішення наступні завдання:

- з'ясовано економічний зміст понять «доходи» і «витрати» підприємства;
- проведено порівняння і визначено напрями налагодження міжнародних та національних стандартів обліку доходів та витрат;
- досліджено управління доходами і витратами господарської діяльності підприємства;
- надано організаційно-економічну характеристику ЛКП «Господар»;
- проведено оцінювання ефективності управління персоналом підприємства;
- проведено аналіз діючої системи мотивації праці в умовах ЛКП «Господар»;
- запропоновано шляхи удосконалення системи управління доходами та

витратами господарської діяльності ЛКП «Господар»;

– аргументовано посилення цифровізації адміністративних процесів як напрям удосконалення системи управління доходами та витратами.

Об’єктом дослідження є господарські процеси в умовах ЛКП «Господар».

Предметом дослідження у роботі є управління доходами та витратами господарської діяльності підприємства.

Методи дослідження. Вирішення поставлених у роботі завдань забезпечувалося використанням основних методів дослідження, а саме індукції, дедукції, аналізу, синтезу, методів наукової абстракції, логічного аналізу, системного підходу тощо. При вирішенні деяких завдань також використовувалися такі методи: монографічний – при вивченні літературних джерел і нормативних актів; узагальнення, порівняння та аналогії – розкрити сутність понять «управління доходами», «управління витратами»; балансовий та аналізу – для дослідження тенденцій функціонування суб’єкта господарювання; синтез – сформулювати висновки щодо ефективності управління доходами та витратами на підприємстві.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних вчених та фахівців з проблематики управління доходами та витратами підприємства, статистична звітність підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані в роботі наукові результати доведено до рівня пропозицій, практична реалізація яких на рівні підприємства сприятиме підвищенню ефективності управління доходами та витратами господарської діяльності підприємства.

Апробація результатів кваліфікаційної магістерської роботи. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження апробовано у доповідях та обговореннях на Всеукраїнській науково-практичній on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки (м. Житомир, 2023 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (м. Житомир, 2023 р.).

Публікації. За результатами наукових досліджень автором опубліковано 2 наукові праці загальним обсягом 0,29 д.а., з них 2 тези у матеріалах науково-

практичних конференцій. Також подано 1 статтю для публікації у фаховому науково-практичному журналі, а саме:

1. Богоявленська Ю.В., Прус В.В. Щоденні проблеми, та перспективність розвитку платіжної системи в Україні. Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів III Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Житомирська політехніка, 2022. С. 114–115.

2. Прус В.В. Модернізація економіки як каталізатор лібералізації ринків і дерегуляції бізнес-середовища. Тези Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки. Житомир : «Житомирська політехніка», 2023. С. 329.

3. Bogoyavlenska Y.V., Prus V.V. Digital transformation of business: approaches to evaluation of performance, potential, management. Науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії». Вип. 84/2023 (Прийнято до друку).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг роботи налічує 92 сторінок друкованого тексту. Робота містить 22 таблиць, 4 рисунків, 62 найменування використаних джерел, 7 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічний зміст понять «доходи» і «витрати» підприємства

Доходи та витрати мають особливо важливе значення для всіх підприємств незалежно від форми їх власності, сфери діяльності або інших факторів. В загальному можна сказати, що дохід залежить від обсягів продажів підприємства, від рівня його розвитку, наполегливості робітників та їх керівників й від низки зовнішніх факторів. Дохід підприємства є одним із найголовніших показників, які відображають його фінансовий стан та основну мету діяльності. В свою чергу, витрати мають багатовікову історію. В різні історичні періоди, починаючи з давніх часів і закінчуючи сучасністю, вивченню витрат надавали важливого значення.

Насамперед, доцільно ознайомитися з поняттям «дохід». Категорія доходу є однією з найскладніших в економічній науці. Вона була предметом широких дискусій серед представників різних економічних шкіл та напрямків. Однією з найбільш суперечливих вона залишається і на сьогодні, що обумовлює необхідність її поглиблення і уточнення.

Наведені визначення доходу, згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та НП(С)БО 15 «Дохід», щодо збільшення економічних вигод у формі «надходження активів або зменшення зобов'язань» підлягає критиці вчених-економістів, як не зовсім коректне. Вважаємо, що доцільним є погодження із таким зауваженням, оскільки не кожне збільшення активів та зменшення зобов'язань може стати моментом отримання доходу. Щодо отримання доходу, то свідченням є оплата рахунку за продукцію, який пред'явлений підприємством покупцеві. Щодо зобов'язань суб'єкта господарювання, то при їхньому безпосередньому погашенні ніякого зростання капіталу, насправді, не відбувається. До зростання ж капіталу призводить відмова кредитора від своїх прав, тобто тоді, коли активи отримані підприємством на безоплатній основі.

Так, проведений аналіз розмаїття наукових поглядів вчених-економістів щодо трактування терміну «дохід», дав можливість узагальнити і виокремити основні підходи до його розуміння, що представлено на рис. 1.1.

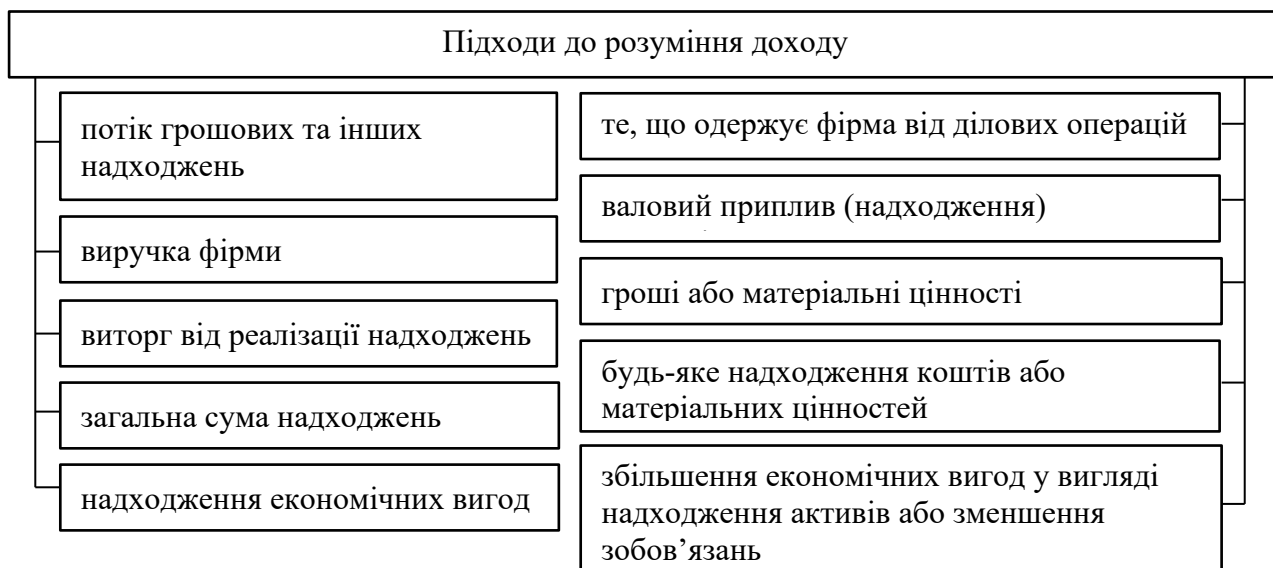

Рис. 1.1. Економічне наповнення сутності «доходи» згідно з теоретичними поглядами учених

Джерело: сформовано на основі [1].

Основною відмінністю у трактуванні сутності доходу за національними та міжнародними стандартами є те, що у МСФЗ 15 (IFRS 15) «Дохід від договорів з клієнтами» акцентується увага на тому, що дохід повинен бути отриманий у звітному періоді [2]. Також у міжнародному стандарті наведено визначення доходу (revenue – виручка), яке у національних стандартах відсутнє, як і згадка про звичайну діяльність.

На думку Н.О. Лоханової, така інтерпретація відповідної категорії не є коректною, оскільки в ході звичайної діяльності підприємства можуть виникнути самі різноманітні доходи, які зазвичай не є власне виручкою. Наприклад, доходи у вигляді дивідендів і відсотків також є доходами звичайної діяльності, але навряд чи їх можна вважати виручкою в її традиційному розумінні. Виручка ближче за змістом до доходів операційної діяльності, а не звичайної діяльності в широкому її значенні [3].

Отже, під терміном «дохід» доцільно вважати економічну категорію, яка

означає безпосереднє одержання підприємством певних активів (матеріальних ресурсів чи грошей) або зменшення сум зобов'язань, що призводять до збільшення суми власного капіталу (за мінусом збільшення сум капіталу з внесків власників або учасників).

З економічних наукових джерел відомо, що більшість творців теорії економіки були як англійцями, так і американцями, тому багато термінів і їх позначень прийнято записувати саме англійською. Дохід позначається словом «revenue», а в формулах позначається TR – total revenue, або ж загальна виручка. Як результат «дохід» і «виручка» в економічному сенсі виступають синонімами. Тобто прирівнювати дохід до виручки коректно тільки тоді, коли не було інших надходжень, окрім оплат за основною діяльністю. Тобто виручка – це всі гроші, які отримано від ведення господарської діяльності (від продажу товарів, надання послуг, виконання робіт).

Аналіз наукової літератури щодо ототожнення дефініцій «доходи» та «виручка» дав підстави переконатись, що погляди сучасних вчених-економістів поділяються на дві категорії:

1) науковці, які тотожнюють дохід із виручкою від реалізації продукції (Ф.Ф. Бутинець, О.Г. Біла, І.М. Бойчик, В.П. Грузінов, В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова, Ю.І. Продіус, В.С. Сухарський) [4];

2) науковці, які визнають дохід ширшою категорією та зазначають про його вплив на визначення результату діяльності суб'єкта господарювання і величину власного капіталу (В.І. Блонська, А.Г. Загородній, С.Я. Зубілевич, Т.Г. Камінська, В.В. Сопко, Н.М. Шмиголь, О.А. Подолянчук, О.Л. Савенко) [4].

Доцільно зазначити, що при визначенні виручки не враховуються понесені витрати, адже, коли акцентується увага на одержані виручки, то маємо на увазі гроші, виручені (отримані) за товари (послуги, роботи). Після того, як відняти із виручки всі понесені витрати й додати інші доходи, то вийде або чистий прибуток, або збиток. Тому виручка може бути додатною або нульовою, проте не від'ємною.

«Виручку» і «оборот (товарообіг)» іноді можна вважати тотожними поняттями. Це стосується тих випадків, коли відбувається розрахунок виручки за

відвантаженими товарами за період і додаткові доходи при цьому відсутні. Отримання виручки в господарській діяльності можна спланувати наперед на: місяць, квартал, рік тощо. Розраховуються ці суми коли відомі такі параметри, як сезонність продажів, місяці підвищеного попиту й застою, швидкість та обсяги поставок товарів, продуктивність.

Поняття «витрати» можна розглянути через етапи знань про нього (рис. 1.2).

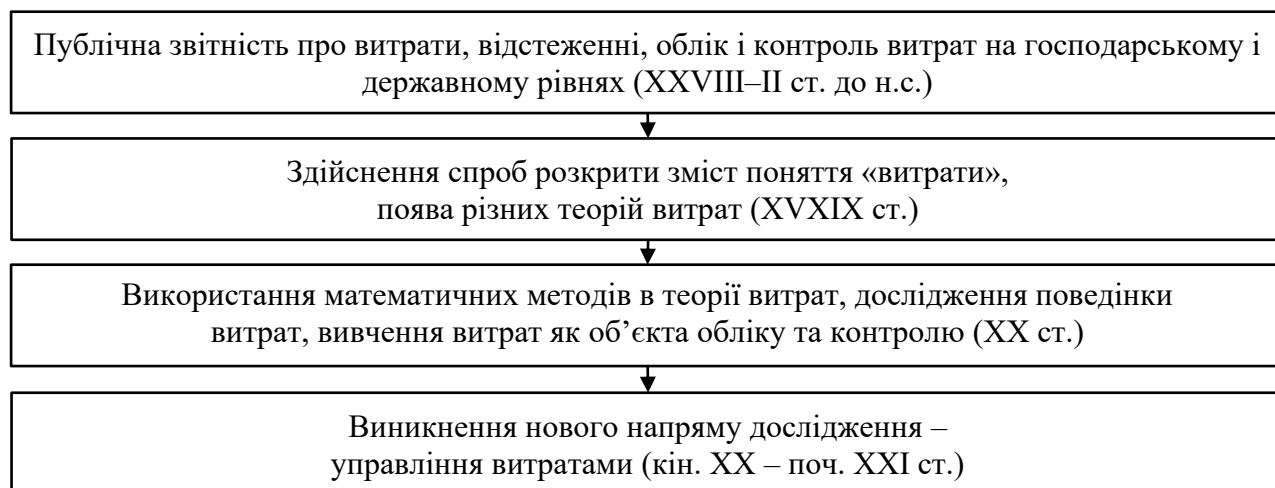

Рис. 1.2. Етапи розвитку знань про витрати

На 1 етапі спостерігається необхідність у відстеженні обліку і контролі витрат, спричинена господарськими потребами, виникла ще в Стародавньому світі. Варто зауважити в Єгипті та Вавилоні здійснювалося нормування витрат. Норми витрат визначалися розрахунково-дослідним шляхом і охоплювали основні ресурси населення. Окремо встановлювали норми накладних витрат, залежно від видів продукції. Збережені дані господарського обліку показують, що калькуляції в ті часи не було. Результати господарської діяльності визначалися шляхом порівняння всіх витрат зі всіма доходами [5].

На 2 етапі поштовхом до розвитку вчення про витрати стали праці класиків політекономії А. Сміт. і Д. Рікардо поклали початок трудовій теорії вартості, А. Сміт ввів поняття абсолютних витрат. Під витратами виробництва він розумів заробітну плату за витрачену працю, прибуток та ренту [6]. Дещо не погоджувався з ним Д. Рікардо, який стверджував, що: «Під витратами я незмінно розумію заробітну плату і прибуток. У витратах виробництва не відображається рента». Також Д. Рікардо зазначав, що у вартість виробленої продукції входить не лише

праця, затрачена на її виробництво, але й на засоби виробництва. Велика його заслуга полягає в розробці теорії порівняльних витрат.

Згодом «чиста теорія трудових витрат» була витіснена теорією витрат виробництва, згідно з якою кількість праці є тільки одним із чинників, які визначають вартість. Відповідно до марксистської концепції, витрати виробництва – це те, скільки коштує товар капіталісту, а саме сума витрат на придбання засобів виробництва і робочої сили (постійного і змінного капіталу) [7, 209].

Слід зазначити, що маржиналісти (Австрійська школа) не змогли у своїх теоріях подолати суперечності при поясненні цінності та цін із позицій винятково суб'єктивних оцінок корисності благ. Це не давало змоги порівняти корисність і витрати суспільно необхідної праці, тобто результати і витрати [8, 358].

3 етап характеризується використанням математичних методів у теорії витрат. Так, на початку XX ст. неокласики сформували виробничу функцію, основна ідея якої полягала у визнанні того, що економіка функціонує за принципом порівняння витрат та результатів.

У 50-х рр. XX ст. неолібералісти доопрацювали знамениту теорію порівняльних витрат, врахувавши мобільність та іммобільність чинників виробництва [8]. У XX ст. вводяться в науковий обіг різні види витрат, витрати вивчаються як об'єкт обліку і контролю.

У середині XX ст. як окрема галузь теоретичних і прикладних знань виник управлінський облік, основою якого є облік витрат [9]. Вчені у своїх дослідженнях намагалися задовольнити зростаючі потреби виробництва.

На 4 етап, у сучасній економічній літературі, існують різні трактування поняття «витрати». Розбіжності виникають у зв'язку з різними підходами до цієї категорії. В одних літературних джерелах «витрати» розглядаються з позицій придбання засобів виробництва, в інших – із позицій використання в процесі виробництва [5].

Оскільки дати однозначне визначення категорії «витрати» важко, оскільки вона стосується багатьох процесів (виробництво, споживання, нагромадження, обіг, обмін) і є об'єктом обліку, контролю, планування, аналізу та управління [5].

Результатом вивчення витрат різними фахівцями сучасності є виникнення синтетичної галузі знань – управління витратами, яка ґрунтується на теорії економіки підприємств, управлінського обліку, менеджменту, аналізу, бюджетування і контролінгу.

У процесі дослідження природи витрат сучасні вчені виділяють економічний та бухгалтерський підходи. Між ними існує суттєва відмінність до визначення витрат. Економісти всі витрати поділяють на бухгалтерські та економічні.

Поняття «економічні витрати» включає в себе не тільки грошові затрати, а й альтернативні витрати, що виникають внаслідок наявності багатьох різних способів використання ресурсів. Отже, економічними витратами підприємства називають сукупність альтернативних витрат, як явних (зовнішніх), так і неявних (внутрішніх).

Бухгалтерські витрати – це явні (зовнішні) витрати, що визначаються підсумком витрат підприємства на оплату закуплених ресурсів (оплата сировини, палива, енергії, виплата заробітної плати тощо). Ці витрати відображаються на рахунках бухгалтерського обліку підприємства, та є підтвердженням конкретних витрат.

Неявні (внутрішні) витрати визначаються вартістю послуг факторів виробництва, які використовуються у процесі виробництва. Це – ресурси, що є власністю даного підприємства (використання особистого транспорту для потреб фірми, будівель під офіс тощо), або грошові платежі, які б могли отримати власники підприємства при альтернативному використанні власних ресурсів. Так, для власника капіталу до неявних витрат включається прибуток, який міг би отримати, вклавши свій капітал не в дане, а в будь-яке інше виробництво.

Таким чином, бухгалтерський підхід заснований на конкретних витратах, економічний – на витратах сприятливих можливостей.

Дослідивши погляди вчених щодо категорії витрат, виникає думка, що сумарні економічні витрати більші, ніж бухгалтерські, а отже їх можна назвати витратами підприємства. Тому, на нашу думку, витрати підприємства повинні охоплювати всі витрати, які потенційно існують на підприємстві.

Поняття «витрати» є широким за своєю суттю, і серед вчених не існує одностайної думки щодо його визначення. Треба враховувати усі господарські процеси, які існують на підприємстві. Зокрема, М.Г. Грещак та О.С. Коцюба визначають витрати підприємства як обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вираженні для досягнення певної мети. Враховуючи попередні висновки, визначення краще назвати – витрати, а не витрати підприємства. Хоча б тільки через те, що воно не досить повне і не включає всі господарські процеси.

На відміну від попередніх авторів М. Павлишенко більш вдало розкриває зміст досліджуваного поняття, у визначенні не враховано тільки процес нагромадження. Він тлумачить витрати як виражені у грошовій формі витрати різних видів економічних ресурсів (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових ресурсів) у процесі виробництва, обігу й розподілу продукції, товарів [5]. Сучасні американські вчені Ч.Т. Хорнгрен та Дж. Фостер під поняттям витрат розуміють використані ресурси або гроші, які потрібно заплатити на товари чи послуги.

Як бачимо, майже всі науковці розглядають поняття «витрати» з позиції використання ресурсів.

На думку О.Ф. Буфетової, поняття «затрати» стосується будь-якого використання ресурсів підприємства або збільшення зобов'язань, у тому числі й на придбання активів. Воно застосовується лише в разі використання тих ресурсів, які при визначенні фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання за звітний період порівнюються з одержаними доходами відповідно до принципу нарахування та відповідності доходів і витрат» [10]. А.В. Череп наголошує, що під витратами варто розуміти «явні (фактичні, розрахункові) витрати підприємства, а під затратами – зменшення засобів підприємства або збільшення боргових зобов'язань у процесі господарської діяльності» [11, с. 128].

Так, В.В. Сопко «використані у процесі виробництва різні речовини та сили природи на виготовлення нового продукту праці» відносить до затрат. До витрат належать адміністративні витрати і витрати на збут, тобто витрати, пов'язані з часом як витрати періоду. Характерним для цих витрат є те, що вони не запасомісткі, і не слід очікувати від них будь-якої вигоди за межами даного

періоду [12]. Нападовська Л. вважає, що для управління виробничою собівартістю, витрачення ресурсів у виробництві можна відображати через використання поняття «затрати» [13].

В економічній літературі поряд із поняттям «витрати» використовуються і такі, як «затрати», «видатки» та «платежі». Так, О.Ф. Буфетова, А.В. Череп, у своїх визначеннях висловлюють думку, що затрати підприємства більші, ніж витрати. Протилежної думки дотримуються В.В. Сопко та Л. Нападовська: вони у своїх працях доводять, що витрати все ж таки більші, ніж затрати.

Такі поняття, як «видатки» та «платежі», недоречно розглядати як витрати. У бухгалтерському обліку видатки та платежі не відображаються на рахунках витрат, тому і не можуть бути витратами. О.О. Орлов чітко розмежовує «видатки» та «платежі». Науковець наголошує, що «коли підприємство отримує засіб виробництва, ціна покупки складає видатки підприємства» [14, с. 104], а якщо відбувається виплата грошей із каси, із банківських та інших рахунків підприємства, це називається платежами» [14, с. 104]. Е. Шмаленбах сформулював поняття витрат як таких, що утворюють вартість і не пов'язані з потоками платежів за ресурси [15, с. 328].

Для більш чіткого розуміння суті цих понять слід звернутися до західної практики ведення обліку. Так, в англomовних країнах всі витрати на товари та послуги, що необхідні для всього процесу функціонування організації, називають словом «cost». Воно має широке застосування та означає «собівартість», «витрати», «затрати». Поряд із поняттям «cost» вживають такі поняття, як «expenses» (витрати) та «expenditures» (затрати). Поняття «expenses» визначає витрати, які становлять вартість використаних за період ресурсів, що на дату складання балансу виявилися цілком витраченими на створення реалізованої продукції, а поняття «expenditures» характеризують видатки («затрати»), які становлять суму грошової оплати придбаних ресурсів. З часом вони будуть вирахувані з доходів і стануть «expenses».

З 1 січня 2000 року набув чинності Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і почали впроваджуватися національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Шостий рік суб'єкти

господарювання ведуть бухгалтерський облік та складають фінансову звітність за національними стандартами.

На відміну від міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які мають рекомендаційний характер, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та звітності (далі – П(С)БО) є нормативними актами, які обов’язково треба виконувати. Всі підприємства, організації, установи, незалежно від форми власності (крім банків та бюджетних установ), мають вести бухгалтерський облік, виконуючи їх вимоги.

Згідно з п. 3 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та п. 4 П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», відповідно до яких витрати представляють собою зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Сучасну нормативну базу, якою регламентується облік витрат, доцільно розглядати за трьома окремими групами, які офіційно застосовуються в Україні і відповідають обліковим системам:

1. Фінансовий облік.
2. Управлінський облік.

Згідно з П(С)БО 16 витрати поділяються на такі:

– витрати, що включаються до собівартості реалізованої продукції, робіт, послуг або реалізованих товарів, адміністративні витрати;

- витрати на збут;
- інші операційні витрати;
- фінансові витрати;
- податки на прибуток;
- надзвичайні витрати.

3. Податковий облік.

Слід зазначити, що в нормативно-правових актах України використовується тільки поняття «витрати» [16].

Отже, дохід є видом фінансових результатів господарської діяльності за певний період. Дохід характеризує економічні вигоди основні форми яких – це виручка від продажу іншого майна, від позареалізаційних операцій. В свою чергу, витрати є об'єктом управління та показником результативності господарської діяльності підприємства.

1.2. Порівняння та напрями налагодження міжнародних та національних стандартів обліку доходів та витрат

Процес організації бухгалтерського обліку передбачає розробку бездоганної облікової системи, ретельно продуманої з урахуванням специфічних нюансів підприємства. Ця система створюється з метою задоволення різноманітних потреб, надання релевантної та вичерпної інформації про діяльність підприємства. В умовах глобалізації економіки виникає потреба не лише у порівнянні фінансової звітності, а й у гармонізації публічної інформації на міжнародному рівні. Таким чином, узгодження бухгалтерських практик стає важливим елементом у підтримці прозорості та узгодженості у сфері міжнародного бізнесу, що постійно розвивається.

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку на території України виконується Верховною Радою, Президентом та Кабінетом Міністрів. Основні принципи формування та обліку витрат і доходів наведені в НП(С)БО 1 «Загальні відомості до фінансової звітності», П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 16 «Витрати». Ці стандарти є підґрунтям для організації бухгалтерського обліку на підприємствах.

Відповідно до П(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», доходи характеризують збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, що приводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників) [17, с. 1].

Оцінювання, склад та класифікація доходів наведені в П(С)БО № 15 «Доходи».

Згідно з цим положенням, для обліку доходів підприємства використовуються рахунки сьомого класу (з 70 по 78), які накопичуються протягом року та списуються після його закінчення на фінансові результати, тобто рахунок 79. Інформація про доходи знаходить своє відображення у фінансовій звітності, зокрема у формі 2 «Звіт про фінансовий результат (про сукупний дохід)».

Незважаючи на те, що доходом є збільшення активу, не всі надходження ним визнаються, прикладом може бути попередня оплата за продукцію чи то товари, роботи або послуги, а також податки та платежі, які необхідно перераховувати до бюджету, тощо [18–19].

Одним із шляхів гармонізації бухгалтерського обліку є поступове запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) до облікової практики окремих категорій суб'єктів господарювання.

Методологічні основи обліку доходів та відображення їх у звітності визначаються МСФЗ 18 «Дохід» і П(С)БО 15 «Дохід». Порівняння основних положень зазначених стандартів свідчить про наявність багатьох спільних моментів. Це, насамперед, стосується критеріїв визнання доходу, класифікації доходів за видами діяльності, оцінювання доходів, порядку відображення у звітності тощо. Разом із тим між цими стандартами існують відмінності, які відображені в табл. 1.1.

Порівнюючи основні положення цих стандартів, можна сказати, що структура МСБО 18 є значно ширшою, ніж П(С)БО 15 та існують також відмінності у змісті даних положень. Згідно з МСБО 18, дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає у ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу[20].

Що стосується П(С)БО 15 «Дохід», то поняття доходу як такого в ньому не розглядається. Але згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» доходи – це збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу підприємства [22].

Таблиця 1.1

Порівняння міжнародного та національного стандартів з обліку доходів

Ознаки	П(С)БО 15 «Дохід»	МСБО 18 «Дохід»
Поняття доходу	Не розглядається. Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», доходи – це збільшення економічних вигід у вигляді надходжень активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу.	Дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає у ході звичайної діяльності суб'єктів господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу.
Не визнаються доходами	Доходами не визнаються: суми податків і обов'язкових платежів, які підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів; суми надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо.	Не розглядається.
	Також, не визначаються доходами: суми попередньої оплати, авансів у рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг); сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо не передбачено відповідним договором; надходження від первинного розміщення цінних паперів.	
Оцінювання доходу	Дохід відображається в бухгалтерському обліку в сумі справедливої вартості активів, які отримані або підлягають отриманню.	Сума доходу оцінюється за справедливою вартістю отримано компенсації або компенсації, яка має бути отримана з урахуванням суми будь-якої торговельної знижки чи знижки з обсягу, що надається підприємством.
Класифікація доходів	Доходи класифікуються за такими групами: а) дохід (виручка) від реалізації продукції; б) чистий дохід від реалізації продукції; в) інші операційні доходи; г) фінансові доходи; д) інші доходи. Окрема увага приділяється визнанню доходів цільового фінансування.	Передбачає наступні види доходів: а) дохід від реалізації товарів; б) дохід від надання послуг; в) відсотки, роялті, дивіденди. Якщо підприємство залишає тільки незначний ризик володіння, операція вважається реалізацією і дохід визнається.

Джерело: розроблено на основі [20–21].

Таким чином, визначення поняття «дохід» за МСБО не враховує збільшення активу та зменшення зобов'язань, а лише розглядає зростання власного капіталу, а це може впливати на методику облікового відображення господарських операцій.

Можна виділити ще деякі відмінності щодо обліку доходів за П(С)БО та МСБО, зокрема:

– за МСБО при визнанні доходу враховується не тільки юридична сутність господарських операцій, але й економічний зміст (переваги та ризики володіння);

– невідповідність положень виникає, коли товари продані з гарантією. Визнання доходу відбувається в день продажу за П(С)БО, хоча існує ймовірність майбутніх витрат по гарантіям.

Спільною рисою є те, що дохід оцінюється за справедливою вартістю. Отже, за національними стандартами доходами не визнаються:

- сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором;
- надходження від первинного розміщення цінних паперів.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» розроблено відповідно до міжнародних стандартів. Хоча окремого міжнародного стандарту, який визначає методологію обліку витрат і порядок їх розкриття у фінансовій звітності немає. Питання, що стосуються поняття, оцінювання, визнання та класифікації витрат, розкриваються у Концептуальній основі фінансової звітності, МСФЗ 1. Так, у Концептуальній основі фінансової звітності витрати розглядаються як зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам [23].

Порівняємо умови визнання витрат, наведених у П(С)БО 16 «Витрати» та в Концептуальній основі фінансової звітності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

**Порівняння умов визнання витрат згідно П(С)БО 16 «Витрати»
та Концептуальної основи фінансової звітності**

П(С)БО 16	Концептуальна основа фінансової звітності
1	2
Відбувається зменшення активів або збільшення зобов'язань (п.5).	Виникає зменшення економічних вигід, пов'язаних зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань (п. 94).
Витрати можуть бути достовірно визначені (п. 6).	Зменшення економічних вигід можна достовірно визначити (п. 94).

Продовження табл. 1.2

1	2
Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони були здійснені (п. 7).	Витрати визнаються у звіті про прибутки та збитки на основі безпосереднього зв'язку між понесеними витратами та заробленим доходом від конкретних статей (п. 95).
Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами (п. 8).	Якщо очікується виникнення економічних вигод протягом кількох облікових періодів і їх зв'язок з доходом може бути визначений тільки в широких межах, витрати визнаються, на основі процедур систематичного та раціонального розподілу (КО п. 96).
Не розглядається.	Визнаються негайно, коли видатки не надають майбутніх економічних вигод або тоді та тією мірою, якою майбутні економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати визнанню як актив у балансі (п. 97).
	Витрати визнаються також у Звіті про прибутки та збитки в тих випадках, коли виникають зобов'язання без визнання активу, як у випадку виникнення зобов'язань щодо гарантії продукції (п. 98).

Джерело: розроблено на основі [23–24].

Класифікація та групування витрат найбільш детально розглянуті в П(С)БО 16 «Витрати». За МСФЗ витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками по конкретних статтях доходів, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій [25].

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», витрати визнають у звітності в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу, на основі систематичного та раціонального їх розподілу протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди [24].

На відміну від міжнародних стандартів в П(С)БО 16 «Витрати» не розглядається категорія «збитки».

При вивченні питання обліку доходів та витрат за П(С)БО та МСБО, важливою темою для вивчення є розкриття інформації про фінансові результати у форматі міжнародних та національних стандартів. Перехід на ведення обліку за міжнародними стандартами в Україні призвів до розробки національних стандартів обліку, спрямованих на отримання взаємопогодженої, цілісної системи

бухгалтерського обліку, яка є надійним джерелом достовірної інформації про фінансовий стан та результати господарської діяльності підприємства.

Для того, щоб фінансова звітність загального призначення задовольняла потреби максимальної чисельності користувачів, необхідно визначити базові вимоги до форми і обсягу інформації, яка надається. Все це розкривається в МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів» і у вітчизняному обліку в НП(С)БО 1.

Порівнюючи вимоги МСБО 1 та НП(С)БО 1 до формування Звіту про фінансові результати (табл. 1.3), можна сказати, що вимоги до складання Звіту про фінансові результати, відповідно до НП(С)БО 1, забезпечили наближення цього звіту до складу Звіту про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід.

Таблиця 1.3

**Порівняння положень НП(С)БО та МСБО щодо формування
Звіту про фінансові результати**

Положення	НП(С)БО	МСФЗ
Формат	Форма регламентована. Визначає єдину форму та порядок заповнення статей Звіту про фінансові результати. Операційні витрати подаються за функціями у розділі I та за елементами у розділі III.	Форма не регламентована. Визначено, що Звіт про прибутки та збитки має містити певні рядки. Чіткі вказівки щодо заповнення Звіту відсутні. Можливий вибір класифікації операційних витрат: за функціями або за характером (елементами).
Деталізація інформації	Наведення додаткових рядків, заголовків або підсумків не передбачено (крім інших податків з обороту та частки меншості у консолідованому звіті).	Додаткові рядки, заголовки та проміжні підсумки слід подавати у звіті, якщо цього вимагають інші стандарти або якщо це необхідно для правдивого відображення фінансових результатів діяльності підприємства.
Розкриття інформації про види діяльності	Операційна, фінансова, інвестиційна.	Звичайна (основна, операційна, фінансова, інша).
Подання доходів та витрат	Доходи та витрати звичайної діяльності поділено на: – операційні; – фінансові; – інші.	У додатку до МСБО 1 наведено приклади звітів про фінансові результати, де доходи і витрати звичайної діяльності подано у такому розрізі: пов'язані з операціями; пов'язані з фінансовими інвестиціями та залученням фінансування.

Джерело: розроблено на основі [27, с. 183].

Зокрема, наведення інформації про інший сукупний дохід. Якщо МСБО 1 допускає альтернативи в поданні інформації про інший сукупний дохід, то у вітчизняній звітності запропоновано безальтернативний гібрид подання фінансових результатів – єдиний звіт із двох окремих розділів (один призначений для відображення фінансових результатів, інший – для формування іншого сукупного доходу) [26].

Оскільки міжнародними стандартами не передбачено регламентованих вимог до форми звіту про фінансові результати, назв його статей та їх розташування, то жорстка регламентація звіту про фінансові результати за національними стандартами та великий ступінь деталізації його статей не суперечать міжнародним стандартам. Проте є і невідповідності, наприклад, підхід до подання іншого сукупного доходу відповідно до НП(С)БО 1 не дає змоги виконати вимогу МСБО 1 щодо окремого подання статей іншого сукупного доходу, які в подальшому будуть рекласифіковані в прибуток або збиток за умови виконання певних умов, та статей, які не підлягатимуть перекласифікації.

Також сьогодні на законодавчому рівні визначено перелік суб'єктів господарювання, які зобов'язані складати звітність за міжнародними стандартами. У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначено, що підприємства, які становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, підприємства, які здійснюють діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами [28].

Отже, міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн, але й активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку й звітності.

Аналіз змісту національних П(С)БО свідчить про необхідність їх постійного розвитку та удосконалення відповідно до змін, що відбуваються в економіці країни. Умови часу висувають вимоги до розвитку П(С)БО у таких напрямках:

– конкретизації певних понять та термінів, що передбачені П(С)БО та обумовлені потребами змін, що відбуваються;

– постійні дослідження з метою оперативного усунення розбіжностей що існують між МСБО та П(С)БО, а саме доопрацювання існуючих П(С)БО та розробка нових, які б відповідали потребам економіки.

Дослідження щодо змісту П(С)БО ускладнюється цілим рядом проблем, які потребують вирішення на перспективу, а саме: недосконала нормативно-законодавча база щодо регулювання П(С)БО, відповідно до змін в економіці; відсутність єдиного підходу та різночитання методичних матеріалів, положень інструкцій з різних спеціалізованих друкованих видань; низький рівень кваліфікації бухгалтерів та їх невідповідність до змін у системі бухгалтерського обліку у зв'язку з її трансформацією та реформування.

Між системами звітності є багато спільного: це зумовлено тим, що в основі П(С)БО Україна використала міжнародні стандарти. В МСФЗ в останні періоди були внесені численні зміни, але зміни в П(С)БО вносяться повільно, тому з роками і віддаляють їх від МСФЗ.

Гармонізація фінансової звітності відповідно до вимог ЄС сьогодні є досить актуальною і набирає обертів. Звітність, яка відповідає принципам МСФЗ, забезпечує повноту і достовірність інформації щодо діяльності підприємства. Тобто дає змогу оцінити та проаналізувати привабливість суб'єкта господарювання з погляду інвесторів і кредиторів. На сьогоднішньому етапі впровадження міжнародних стандартів країна вже заклала фундамент і постійно працює над побудовою якісної системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Після аналізу змісту П(С)БО можна стверджувати про подібність його положень з положеннями міжнародних стандартів, однак все ще є розбіжності. Зокрема, у таких питаннях, як відображення інших операційних та інших доходів і витрат, класифікації видів діяльності, наведення компонентів іншого сукупного доходу, форматів представлення елементів операційних витрат.

1.3. Управління доходами і витратами господарської діяльності підприємства

Активна діяльність будь-кого підприємства характеризується фінансовими результатами. Водночас на сьогоднішній день зростає роль контролю в системі управління суб'єктом господарювання, оскільки від розрахунку комплексу показників, що відображають різні аспекти діяльності підприємства, залежить ефективність прийнятих управлінських рішень. Традиційні форми та методи контролю не завжди ефективні і часто не можуть бути використані для виявлення непродуктивних витрат та неефективного використання прибутку [33].

Доходи і витрати, які формують фінансовий результат підприємства, є специфічним об'єктом контролю і потребують особливої уваги як з боку держави, так і на рівні підприємства. Адже, здійснивши достовірне оцінювання фінансових результатів господарської діяльності, керівництво підприємства може розробити заходи з покращення структури капіталу, підвищення показників рентабельності, а також виявити резерви покращення додаткових показників, які впливають на загальні результати. Тому удосконалення механізму організації внутрішнього контролю фінансових результатів на підприємстві має важливе значення.

Метою будь-якої підприємницької діяльності є одержання прибутку. Доходи виникають у результаті проведення операцій, спрямованих на збільшення економічних вигід. Економічною вигодою є прибуток. Звідси отримання доходів прямо пропорційно впливає на суму отриманого прибутку, тобто на досягнення основної мети підприємництва. Тому всі суб'єкти підприємницької діяльності прагнуть одержати якнайкращі результати за цими показниками, а об'єкти, у свою чергу, стають предметами аудиторських перевірок, які потребують детального вивчення.

Система управління прибутком забезпечує [34, с. 183–185]:

- максимізацію прибутку та формування відповідно до ресурсного потенціалу підприємства;
- оптимальну пропорційність між рівнем прибутку та рівнем ризику; – високу якість прибутку, що формується;

- необхідний рівень доходу на інвестований капітал;
- формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства в перспективі;
- зростання ринкової вартості підприємства;
- ефективність програм участі персоналу щодо прибутку.

Ефективне управління прибутком досягається за умови наявності достатньої інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень. Таку базу формують результати аналізу прибутку, доходів та витрат. Вихідні дані для проведення такого аналізу містять річна фінансова звітність підприємства та маркетингові дослідження ринку [35, с. 82–84]. Як зазначає Л.В. Бесараба, створення системи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком є процесом неперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників облікового та необлікового характеру, що будуть використовуватися в процесі планування, аналізування та для прийняття ефективних управлінських рішень [36, с. 10].

Система інформаційних показників повинна не лише відображати загальні обсяги діяльності, розмір та структуру доходів і витрат, але й містити дані про фактори впливу на них. Вагомою та необхідною є інформація щодо елементів вибраної облікової політики, подій після дати балансу, впливу інфляції на фінансові результати діяльності. Звітні показники розмежовуються за ступенем впливу, тобто відбираються найбільш бажані та важливі показники для управління, далі – показники, що впливають на найбільш важливі показники. Аналогічним чином формується система пріоритетів третього рівня [37, с. 74–76].

Формування системи пріоритетів базується на ієрархічному групуванні показників управління прибутком як по підприємству загалом, так і за сферами його діяльності зокрема. Так, сума чистого операційного прибутку залежить від розміру доходів (рівень цін на продукцію, обсяг та структура реалізації), витрат від операційної діяльності та суми податкових платежів (зміна податкової ставки, наявність пільг) [38].

Показники фінансової звітності є наслідком тих управлінських рішень, які

прийняло керівництво щодо управління прибутком на основі облікової інформації. Окрім фінансової та управлінської звітності, важливою є оперативна звітність. Вона відображає проблеми формування та використання прибутку.

Управління прибутком є сукупністю фінансово-правових та організаційно-технічних механізмів і прийомів обліку, прогнозування, планування та контролю доходів, витрат підприємства з метою забезпечення прийняттого рівня рентабельності його діяльності у поточній та довгостроковій перспективі. Йдеться про отримання максимального розміру прибутку в умовах ризику та невизначеності [36, с. 9–10]. Тільки збалансована система управління прибутком здатна забезпечити цілеспрямований, систематичний процес підготовки, оцінювання, відбору та реалізації альтернативних управлінських рішень з усіх питань формування, використання та розподілу прибутку підприємства (рис. 1.3).

Ефективне управління прибутком є можливим лише за умови існування внутрішнього контролю за основними його показниками як по підприємству загалом, так і в розрізі центрів фінансової відповідальності зокрема. В такому разі формується необхідна структура та створюються форми контрольних звітів, які виступають носіями інформації про фактичні значення показників, розмір відхилень від запланованих даних, фактори та розміри виявлених відхилень, причини, місця та винуватців виникнення найбільш вагомих відхилень.

Максимізація прибутку можлива тоді, коли увага керівництва спрямована на виявлення резервів його зростання і, відповідно, зменшення збитку. Для потреб управління прибутком застосовується ціла низка спеціальних систем та методів, що дають змогу отримати кількісну оцінку окремих аспектів його формування, розподілу та використання [39, с. 128–130].

Для здійснення ефективного управління доходами і витратами, надзвичайно важливо ввести в організаційну структуру підприємства службу внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби (відділу внутрішнього аудиту), суб'єкта господарювання для перевірки та оцінювання адекватності, ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків працівниками [41, с. 120].

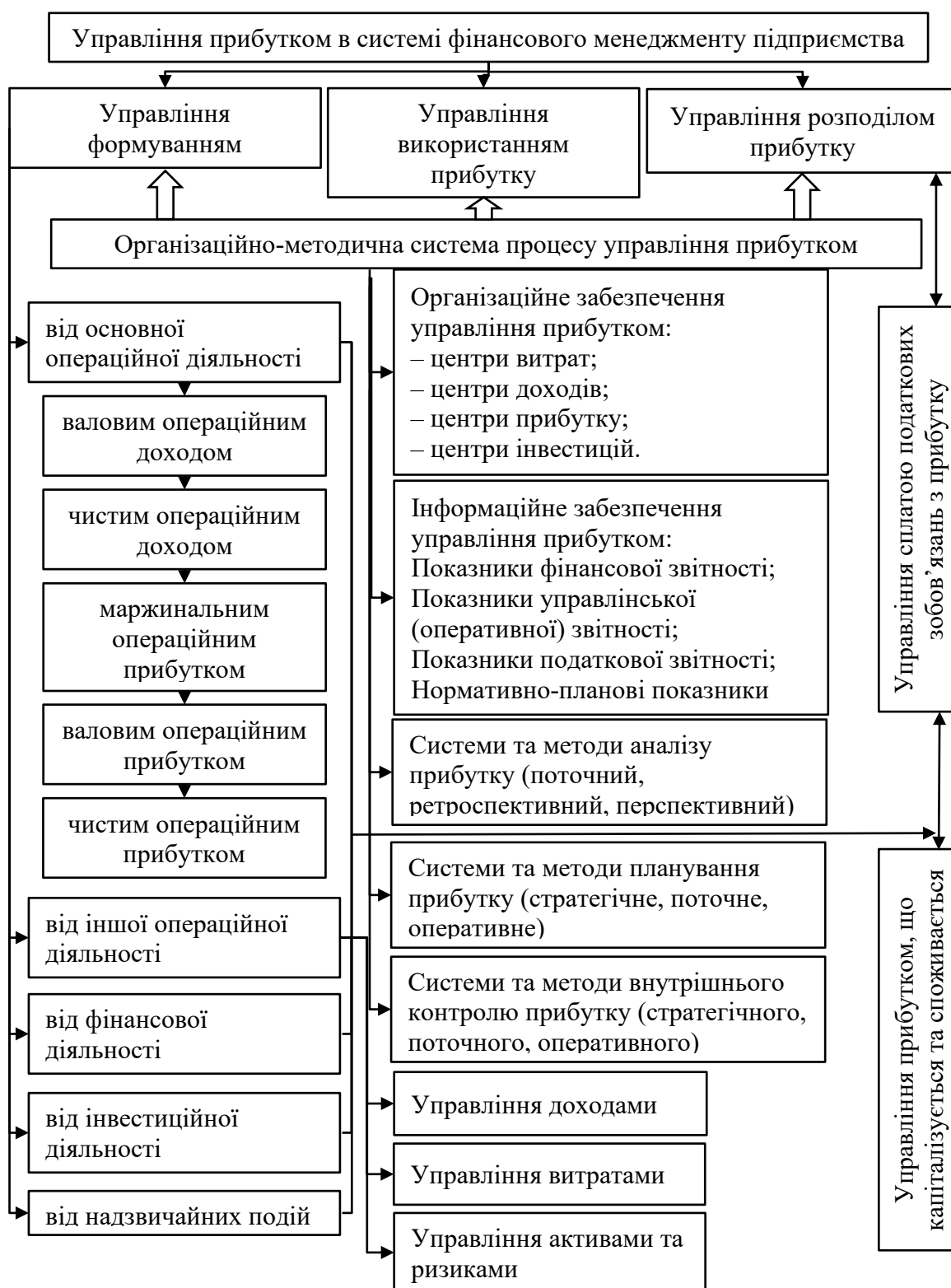

Рис. 1.3. Управління прибутком в системі фінансового менеджменту підприємства

Під внутрішнім аудитом витрат варто розуміти одну з функцій управління, спрямовану на забезпечення контролю за правильним відображенням в обліку та фінансовій звітності витрат господарської діяльності підприємства відповідно до

вимог чинного законодавства, а також у відповідності з обліковою політикою та внутрішніми процедурами, встановленими внутрішніми документами; здійсненню системного аналізу; оцінюванням ефективності системи управління; своєчасністю, правильністю, повнотою і точністю відображення основної та іншої діяльності у звітності; забезпеченням збереження активів.

Впровадження внутрішнього аудиту витрат є однією з нагальних потреб сьогодення, що дасть керівництву підприємства змогу:

- забезпечити ефективне використання виробничих ресурсів підприємства;
- мінімізувати виробничі витрати;
- сформувати адекватну сучасним умовам господарювання систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління витратами, що забезпечуватиме вчасну адаптацію підприємства до змін внутрішнього і зовнішнього середовища.

Доцільність впровадження внутрішнього аудиту має обґрунтовуватись його ефективністю. Під ефективністю варто розуміти здатність внутрішнього аудиту до вирішення певного завдання, ступінь цінності контрольно-оціночної інформації, досягнення позитивного результату в управлінні господарською діяльністю підприємства.

Для оцінювання ефективності внутрішнього аудиту витрат господарської діяльності підприємства необхідно, насамперед, встановити відповідні критерії. Критерії – це вимога, що визначає правило однозначного вибору засобів досягнення мети.

Основними критеріями оцінювання ефективності внутрішнього аудиту є результативність, дієвість і економічність. Результативність – це головний критерій визначення ефективності внутрішнього аудиту витрат діяльності. Не можна робити висновки про результати внутрішнього аудиту витрат без виявлення практичних наслідків, які вплинули на зміст діяльності об'єкта, що перевіряється.

Від критерію результативності невіддільний критерій дієвості внутрішнього аудиту витрат, який відображає той позитивний вплив, який контроль здійснює на підконтрольний об'єкт, здатність суб'єкта контролю забезпечити своєчасне та

повне виконання об'єктом контролю рекомендацій, вказівок і вимог. Такий підхід відповідає вимогам оцінювати ефективність внутрішнього аудиту не як ефект, а як властивість аудиту.

За допомогою внутрішнього аудиту досягається певна економічність, яка є вужчим поняттям, ніж ефективність, і передумовою для її реалізації. Результати аналізу наукових досліджень критеріїв та методик оцінювання ефективності внутрішнього аудиту надають підстави стверджувати, що критеріями оцінки ефективності внутрішнього аудиту в управлінні витратами підприємства мають бути не лише кількісні, а й якісні характеристики.

До того ж до критеріїв ефективності внутрішнього аудиту витрат варто віднести і критерії якості контрольно-оцінної інформації. Тобто при оцінюванні ефективності внутрішнього аудиту водночас доцільно оцінювати і інформацію, яка формується за його результатами. Критеріями оцінювання ефективності внутрішнього аудиту витрат діяльності підприємств є результативність, дієвість, економічність, доцільність, рівень ризику, виявлення резервів, гнучкість, своєчасність, надійність, простота, оптимальність, цільова спрямованість, збалансованість, витрати та аудит, професійні експертні рекомендації.

Оцінювання ефективності внутрішнього аудиту витрат підприємства пропонується здійснювати за комплексним підходом, який передбачає наступні етапи:

- перший етап передбачає формування інформаційної бази щодо досягнення цілей на окремих етапах внутрішнього аудиту в управлінні витратами підприємства для здійснення процедур оцінювання його ефективності;
- другий етап передбачає визначення ефективності внутрішнього аудиту витрат за критеріями оцінювання;
- третій етап передбачає вибір методу та тестів оцінювання ефективності внутрішнього аудиту витрат;
- четвертий етап – оцінювання ефективності на окремих етапах внутрішнього аудиту в управлінні витратами підприємства з використанням розробленої шкали оцінки ефективності за рівнями: низький, середній, високий.

Враховуючи те, що система аудиту в Україні знаходиться у процесі розвитку та вдосконалення, виникає необхідність у створенні системи контролю його якості. Сьогодні якість вітчизняного аудиту взагалі й аудиту фінансової звітності зокрема викликає багато нарікань: методика перевірки залишається недосконалою і не повністю враховує сучасні наукові надбання, що мають бути покладені в основу розвитку аудиторської практики.

У діючих в Україні методичних вказівках та спеціальній науковій літературі, що розкривають методику і організацію аудиту доходів і витрат, насамперед звертають увагу на аудиторське підтвердження достовірності даних про доходи і витрати, процеси їх формування, ігноруючи реалізацію аналітичних процедур аудиту. Це обмежує функціональну значущість аудиторської діяльності і попит на виконання такого виду робіт.

В оцінюванні доцільності та ефективності здійснення витрат, як і у визнанні доходів за видами діяльності, важливим є не лише підтвердження повноти та достовірності інформації обліку і звітності на основі відповідних процедур аудиту, а і широке використання аналітичних процедур, які не тільки сприяють розв'язанню завдань оцінки достовірності, але і надають неупереджену інформацію про кон'юнктуру інтересів за цією проблематикою.

Доцільно виділити такі шляхи вдосконалення аудиту доходів і витрат господарської діяльності підприємства з урахуванням практики та досвіду:

- надати достовірну фінансову звітність, що передбачає проведення якісного та об'єктивного аудиту;
- створити систему контролю якості аудиту в Україні;
- удосконалити методику аудиту доходів і витрат господарської діяльності підприємства з урахуванням сучасних наукових надбань, що мають бути покладені в основу розвитку аудиторської практики;
- розробити досконалу методику складання аудиторських робочих документів, що використовуються під час аудиту доходів і витрат господарської діяльності підприємства;
- запропонувати підприємствам у кожному окремому випадку самостійно

визначати метод відображення доходу та вирішувати, коли і в якому обсязі визнавати дохід від реалізації продукції у звітному періоді залежно від факту господарської операції;

– удосконалити законодавство України у сфері фінансового контролю та гармонізувати нормативно-правове забезпечення з міжнародними і європейськими стандартами.

Виходячи з цього, запорукою професійного надання аудиторських послуг є налагоджений процес формування документації з аудиту, наявність якої, з одного боку, надає змогу аудитору в разі необхідності захистити сумлінність виконання своїх обов'язків, а з іншого – документування процедур аудиторської перевірки створює базу для контролю якості аудиторських перевірок.

Отже, різні інформаційні показники в системі управління прибутком призначені для визначення факторів впливу на його розмір та використовуються для розроблення концепції розвитку підприємства й стратегічного зростання прибутковості. На сьогодні аудит доходів і витрат як вид контролю є необхідним і обґрунтованим, оскільки володіння достовірною інформацією – це передумова успішного функціонування суб'єктів господарювання.

В умовах швидких змін конкурентного середовища, зростання розміру підприємств, підвищення складності процесів управління у керівництва підприємства недостатньо інформації, необхідної для прийняття правильних управлінських рішень та забезпечення конкурентоспроможності. Внутрішній аудит доходів і витрат є об'єктивним джерелом інформації, а, отже, сприяє досягненню цілей і виконанню поставлених завдань найефективнішим способом.

Висновки до розділу 1

Проаналізувавши теоретичні засади управління доходами та витратами господарської діяльності підприємств, можна узагальнити, що доходи є важливим фінансовим результатом, що представляє собою економічні вигоди, накопичені протягом певного періоду, в основному в результаті реалізації та позареалізаційних

операцій. Витрати, слугуючи одночасно і центром управління, і показником ефективності бізнесу, дають уявлення про операційний стан підприємства.

Вплив міжнародних стандартів на національні системи бухгалтерського обліку та звітності, спрямовує постійний розвиток та вдосконалення національних П(С)БО. Проблеми в нормативній базі, інтерпретаціях методологічних матеріалів та темпах узгодження П(С)БО з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) є сферами, що потребують уваги.

Хоча прийняття Україною міжнародних стандартів заклало фундамент, поступове коригування Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО). Гармонізація з вимогами ЄС набуває все більшого значення для отримання повної та достовірної фінансової звітності.

В управлінні прибутком різні показники необхідні для розуміння факторів, що впливають на його розмір, і формування стратегій розвитку підприємства. Аудит доходів і витрат виступає важливим механізмом контролю, що забезпечує достовірну інформацію, необхідну для успішного ведення діяльності підприємств, особливо в умовах динамічних змін у конкурентному середовищі та зростаючих складнощів управління. Внутрішній аудит, як об'єктивне джерело інформації, робить значний внесок у прийняття обґрунтованих рішень, що дозволяє ефективно досягати поставлених цілей у швидкозмінному бізнес-середовищі.

РОЗДІЛ 2

УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛКП «ГОСПОДАР»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ЛКП «Господар»

Житлово-комунальне господарство має розгалужену структуру, яка сформувалась в результаті його тривалого розвитку. Однією з ключових категорій житлового господарства є житловий фонд. Житловий фонд – сукупність нерухомого майна, що використовується як помешкання, незалежно від форм власності, включаючи житлові будинки, спеціальні будинки, гуртожитки, квартири, службові та інші житлові приміщення в будівлях, придатних для проживання. Розрізняють такі види житлового фонду: державний; громадський (колективний); кооперативний; індивідуальний (приватний).

Специфічні характеристики в сфері житлово-комунальних послуг (далі – ЖКП) та умови функціонування підприємств цього виду економічної діяльності наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Специфічні характеристики сфери житлово-комунальних послуг

Специфічні характеристики сфери ЖКП	Умови функціонування
1. Масовий, загальний характер споживання житлово-комунальних послуг (в незалежності від віку, статі, споживчих переваг)	Наявність постійного попиту на житлово-комунальні послуги
2. Невідкладний і обов'язковий характер споживання ЖКП (тривалість та сталість споживання)	Необхідність оперативної, безперебійної діяльності підприємств даної сфери
3. Регулярність та періодичність у споживанні комунальних послуг (уклад життя людей підпорядкований добовим і тижневим ритмам часу)	Необхідність ритмічної діяльності підприємств комунальної сфери
4. Незамінність одних послуг іншими (кожен вид послуг призначений для задоволення певних потреб людини)	Необхідність функціонування на певній території комплексу підприємств, що надають окремі види послуг, або багатогалузевого підприємства
5. Відносно постійні обсяги споживання послуг у межах однієї територіальної одиниці	Необхідність переважання якісних параметрів діяльності над кількісними показниками

Таким чином, житлово-комунальне господарство характеризується повсюдним, суттєвим попитом на послуги, який не залежить від демографічних змінних, що вимагає безперервної та оперативної роботи галузі. Регулярність, незамінність та відносно постійні обсяги споживання послуг підкреслюють важливість підтримки високих стандартів якості та безперебійного функціонування спеціалізованих підприємств у межах конкретних територіальних одиниць.

Загальні відомості про ЛКП «Господар» наведені в табл. 2.2., а уніфікована організаційна структура – в Додатку А.

Таблиця 2.2

Загальні відомості про ЛКП «Господар»

№ з/п	Найменування відомостей	Інформація учасника
1.	Повне найменування субпідрядника	Львівське комунальне підприємство «Господар»
2.	Юридична та фактична адреса	Юридична адреса: м. Львів, вул. Личаківська, 75, 79010
4.	Ідентифікаційний код ЄДРПОУ (реєстраційний номер облікової картки платника податків)	20822324
5.	Банківські реквізити(рахунок, банк, МФО)	P/r UA933257960000026006300448526 ТБВВ№10013/0289 ФЛОУ АТ «Ощадбанк» МФО 325796
6.	Індивідуальний податковий номер – для учасника, який є платником ПДВ	Індивідуальний податковий №208223213068
7.	Телефон, факс, e-mail	тел.: 032 2959287; gospodar506@ukr.net
8.	Відомості про керівника	В.о. директора ЛКП «Господар» – Рудик Михайло Васильович
9.	Форма власності та юридичний статус, організаційно-правова форма (для юридичних осіб)	Комунальне підприємство. Юридична особа.

У відповідності до свого Статуту, ЛКП «Господар» створене ухвалою Львівської міської ради від 26.10.2000 р. № 814 та підпорядковане Личаківській районній адміністрації, яка є представником власника – територіальної громади м. Львова і є органом, до сфери управління якого входить комунальне підприємство.

Предмет діяльності підприємства за статутом і зазначенням фактичного виконання робіт (надання послуг) за 2022 рік наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Характеристика предмету діяльності ЛКП «Господар» у 2022 році

№ з/п	За статутом	Фактично
1.	Надання послуг з утримання будинків	Діяльність здійснюється повністю
2.	Надання послуг з прибирання тротуарів і доріг	Діяльність здійснюється повністю
3.	Надання послуг з прибирання і миття зупинок	Діяльність здійснюється повністю

Відзначимо, що дотримання статуту вимагає від підприємства забезпечення комплексного виконання послуг з обслуговування будівель, прибирання тротуарів і доріг, а також прибирання та миття автобусних зупинок, що підкреслює прихильність до виконання цих зобов'язань у повному обсязі.

Характеристика об'єктів господарської діяльності підприємства за 2022 рік наведена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Характеристика об'єктів господарської діяльності ЛКП «Господар» у 2022 році

Види об'єктів та їх характеристика (продукція, роботи, послуги, товари)	Одиниця виміру	Обсяги господарювання
Утримання будинків та прибудинкових територій	тис. грн	52708
Експлуатаційні витрати з орендарів	тис. грн	365,8
Відшкодування за інтернет, антени та інші отримані доходи	тис. грн	289,7

Таким чином, різноманітний набір об'єктів та пов'язані з ними характеристики, що охоплюють технічне обслуговування будівель, операційні витрати орендарів та різні джерела доходу, в сукупності формують фінансовий ландшафт, що відображає обсяги бізнесу та одиниці виміру, які забезпечують всебічний огляд економічних аспектів, пов'язаних з ним.

Характеристику ключових постачальників ресурсів із зазначенням адреси їх знаходження для здійснення господарської діяльності підприємства у 2022 році розглянуто в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Характеристика постачальників ресурсів для здійснення господарської,
діяльності ЛКП «Господар» у 2022 році**

Постачальники		Найменування ресурсів, одержаних для здійснення господарської діяльності
Назва	Адреса	
ТзОВ «ІММ»	м. Львів, вул. Дж. Вашингтона, 7б	Рубероїд, засувки, цемент, крани КЗШ, лопати, рукавиці
ФОП «Черкас»	м. Львів, вул. Дж. Вашингтона, 17б	Труба оцинкована, труба сталена, коліно
ТзОВ «Тур»	м. Львів, вул. Шафарика, 20а	Лакокрасочні матеріали
ТзОВ «Вікна -центр»	м. Львів, вул. Виговського, 27а	Металопластикові вікна
Компанія «Окко-бізнес»	м. Львів, вул. Антановича, 48	Бензин і дизель

Описані різноманітні види діяльності та ресурси, від покрівельних матеріалів до металопластикових вікон та палива, демонструють мережу підприємств, які вносять свій внесок у різні види діяльності, підкреслюючи взаємозв'язок між цими суб'єктами у їхніх спільних ділових починаннях.

Характеристика покупців ЛКП «Господар» у 2022 році проаналізовано в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Характеристика покупців ЛКП «Господар»
у 2022 році**

Покупці	Найменування проданої продукції (робіт, послуг, товарів)
м. Львів, вул. Шафарика, 16, кв. 95	Утримання будинку
м. Львів, вул. Пасічна, 98, кв. 35	Утримання будинку
м. Львів, вул. Китайська, 12, кв. 20	Утримання будинку
ФОП «Микитин Л.М.»	Експлуатаційні витрати

Таким чином, покупці у м. Львові, за різними адресами, постійно купують послуги з утримання будинків, тоді як ФОП «Микитин Л.М.» зосереджується на операційних витратах, наголошуючи на постійному попиті на основні послуги в різних місцях.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ЛКП «Господар» за 2019–2021 роки та 6 місяців 2022 року наведені в табл. 2.7.

**Основні фінансово-економічні показники діяльності ЛКП «Господар»
за 2019–2021 роки та 6 місяців 2022 року, тис. грн**

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	6 місяців 2022 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	32622,00	84530,00	97952,00	50912,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(18580,00)	(71238,00)	(84502,00)	(42129,00)
Валовий прибуток	3946,00	13292,00	13450,00	8783,00
Інші операційні доходи	8,00	1586,00	2297,00	1 005,00
Адміністративні витрати	(3270,00)	(14661,00)	(15624,00)	(6837,00)
Інші операційні витрати	(8,00)	(40,00)	–	(331,00)
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	676,00	177,00	123,00	2620,00
Інші фінансові доходи	16,00	75,00	34,00	9,00
Фінансові результати до оподаткування: прибуток	696,00	252,00	157,00	2629,00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	(125,00)	(45,00)	(28,00)	(473,00)
Чистий фінансовий результат: прибуток	571,00	207,00	129,00	2156,00

За результатами діяльності чистий фінансовий результат діяльності – прибуток, який за 2019 рік становив 571,0 тис. грн, за 2020 рік – 207,0 тис. грн, за 2021 рік – 129,0 тис. грн, за 6 місяців 2022 року – 2156,0 тис. грн. Фінансовим результатом від операційної діяльності підприємства протягом досліджуваного періоду був прибуток. Так, у 2020 році прибуток від операційної діяльності зменшився на 499,0 тис. грн у порівнянні з 2019 роком та склав 177,0 тис. грн, у 2021 році прибуток від операційної діяльності зменшився на 54,0 тис. грн. та склав 123,0 тис. грн, за 6 місяців 2022 року прибуток від операційної діяльності склав 2620,0 тис. грн.

Таким чином, фінансовим результатом від основних видів діяльності ЛКП «Господар» є прибуток, наявність якого свідчить про збереження фінансових ресурсів підприємства та досягнення суб'єктом господарювання мети його діяльності.

Показники ефективності використання ресурсів ЛКП «Господар» представлені в табл. 2.8.

**Показники ефективності використання ресурсів ЛКП «Господар»
у 2019–2021 роках**

№ з/п	Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 р. до 2019 р.
1.	Продуктивність праці, тис. грн	85,10	102,30	140,10	55,00
2.	Рентабельність заробітної плати, %	0,57	0,65	0,28	–0,29
3.	Фондовіддача, грн / на 1 грн	0,004	0,004	0,004	0,00
4.	Фондомісткість, грн / на 1 грн	71,10	74,40	67,90	–3,20
5.	Фондоозброєність, грн / на 1 особу	0,00	0,00	0,00	0,00
6.	Рентабельність основних засобів, %	0,0007	0,0007	0,0004	–0,0003
7.	Матеріаловіддача, грн / на 1 грн	2,79	2,44	2,91	0,12
8.	Чистий дохід на одиницю витрат, грн / на 1 грн	1,0	1,0	1,0	0
9.	Прибуток на одиницю витрат, грн / на 1 грн	0,002	0,002	0,001	0,001
10.	Рентабельність продажу, %	6,6	6,6	9,0	2,4
11.	Рентабельність продукції, %	11,1	9,0	12,1	1,0

За даними табл. 2.8 відзначимо, що показник продуктивності праці збільшився на 55 тис. грн. Вважається, що зростання продуктивності праці створює умови для зростання заробітної плати. Показник рентабельності заробітної плати за період 2019–2021 роки зменшився на 0,29 пунктів, що може свідчити про несуттєве зниження ефективності управління ресурсами та прибутковості використання витрат на заробітну плату в порівнянні з валовим прибутком або іншими фінансовими показниками. Також відзначимо, що показники фондовіддачі та чистого доходу на одиницю витрат залишалися незмінними.

Рентабельність продажу товарів і послуг підприємством зросла на 2,4 %, тобто підприємство дещо більш ефективно стала генерувати прибуток від їх реалізації. Рентабельність продажу є ключовим показником для оцінки фінансової стабільності та успішності бізнесу. Крім того, рентабельність продажу, що у 2021 році склала 9,0 %, була досить низькою і вказує на проблеми з управлінням витратами або конкурентним тиском на ринку.

Рентабельність продукції зросла на 1,0 % і у 2021 році склала 12,1 %, а отже підприємство більш прибутково використовує ресурси для виробництва власної продукції. Відносно низька рентабельність продукції може свідчити про проблеми

з управління виробничим процесом, зростанням витрат або конкурентним тиском.

Основним показником доходності ЛКП «Господар» є фактичний показник чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), який в загальні сумі сукупних доходів за період 2019–2021 роки та 6 місяців 2022 року займає основну питому вагу обсягом 99,93 % (або 32622,0 тис. грн), 98,07 % (або 84530,0 тис. грн), 97,68 % (97952,0 тис. грн) та 98,05 % (51908,0 тис. грн) відповідно.

З позиції системного підходу виробничий потенціал – це показник, що відображає наступні аспекти діяльності об'єкту: технічний; людський; фінансово-економічний; ресурсний; правовий.

Показники виробничого потенціалу ЛКП «Господар» за 2019–2021 роки наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Показники виробничого потенціалу ЛКП «Господар» за 2019–2021 роки

№ з/п	Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
					+/-	%
1.	Статутний капітал, тис. грн	470	753	942	472	100,43
2.	Власний капітал, тис. грн	374972	453130	549198	174226	46,46
3.	Позиковий капітал, тис. грн	1604	1376	1550	-54	-3,37
4.	Майно, разом, тис. грн	376576	454506	550748	174172	46,25
5.	Основні засоби (тис. грн):					
	– залишкова вартість;	374875	452766	548638	173763	46,35
	– первісна вартість;	534795	652426	794563	259768	48,57
	– знос	159921	199660	245925	86004	53,78
6.	Виробничі запаси, тис. грн	83	120	58	-25	-30,12
7.	Грошові кошти, тис. грн	10	204	323	313	у 31,30 р.б.
8.	Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	479	478	476	-3	-0,63

За даними табл. 2.9 можна відзначити збільшення статутного капіталу підприємства з 470 тис. грн у 2019 р. до 942 тис. грн. у 2021 р., тобто на 100,43 %, що може вказувати на намір підприємства щодо розширення бізнесу або реалізації нових проєктів. Власний капітал за цей же період збільшився на 174226 тис. грн, або на 46,46 %. Це може свідчити про те, що підприємство робить кроки для зміцнення свого фінансового положення. Адже більш вищий рівень власного

капіталу може служити як буфер для поглиблення, що зменшує ризик неплатоспроможності та збільшує загальну фінансову стійкість.

Виробничі запаси ЛКП «Господар» зменшилися з 83 тис. грн у 2019 р. до 58 тис. грн. у 2021 р., або на 30,12 %. Зменшення запасів може свідчити про те, що підприємство стало більш ефективним у виробництві та управлінні запасами. Це може бути результатом оптимізації ланцюга постачань, вдосконалення процесів виробництва або удосконалення систем управління запасами.

Також відзначимо збільшення грошових коштів на підприємстві на 313 тис. грн, або в 31,30 разів. Така тенденція може означати, що підприємство успішно управляє своєю ліквідністю, що є важливим для забезпечення здатності вчасно погашати зобов'язання та реагувати на можливості.

Елементи операційних витрат ЛКП «Господар» за 2019–2021 роки тис. грн зображено на рис. 2.1.

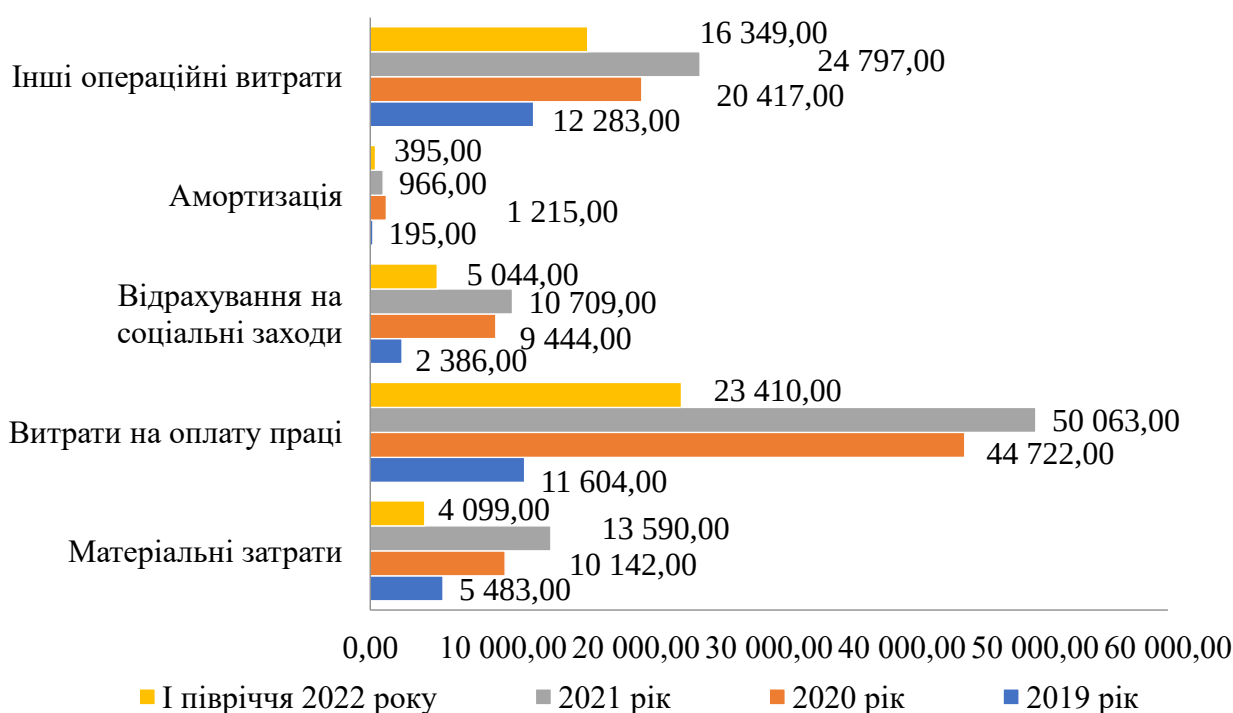

Рис. 2.1. Елементи операційних витрат ЛКП «Господар» за 2019-2021 роки тис. грн

У 2021 році у складі операційних витрат найбільшу питому вагу займають також витрати на оплату праці – 50,00 %, або 50063,0 тис. грн, інші операційні витрати – 24,77 %, або 24797,0 тис. грн, матеріальні затрати – 13,57 %, або

13590,0 тис. грн, відрахування на соціальні заходи 10,70 %, або 10709,0 тис. грн, та амортизаційні відрахування становлять 0,96 %, або 966,0 тис. грн.

За 6 місяців 2022 року у складі операційних витрат найбільшу питому вагу займають також витрати на оплату праці – 47,49 %, або 23410,0 тис. грн, інші операційні витрати складають 33,16 %, або 16349,0 тис. грн, відрахування становлять 10,23 %, або 5 044,0 тис. грн, матеріальні затрати – 8,31 %, або 4099 тис. грн, та амортизаційні відрахування становлять 0,8 % або 395 тис. грн.

Аналізом звітних даних ЛКП «Господар» встановлено, що загальна вартість активів станом на початок року у кожному з аналізованих років становила, відповідно 431906,0 тис. грн, 1017908,0 тис. грн та 501659,0 тис. грн. Основну питому вагу у вартості активів протягом досліджуваного періоду займали необоротні активи – 427575,0 тис. грн, що становить 99,0 % (у 2019 році), 1001933,0 тис. грн, що становить 98,43 % (у 2020 році), 483659,0 тис. грн, що становить 96,41 % (у 2021 році).

Аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності ЛКП «Господар» за 2020–2022 роки наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності

ЛКП «Господар» за 2020–2022 роки

Показники	Оптимальне значення показника	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р., +/-
		2020	2021	2022	
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт рентабельності активів	>0	0,00102	0,00029	0,00017	–0,0009
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,13–0,24	0,00102	0,00029	0,00017	–0,0009
Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу	0,12–0,18	0,00121	0,00024	0,00016	–0,0011
Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0	0,018	0,002	0,001	–0,017
Коефіцієнт зносу основних засобів	Зменшення	0,614	0,632	0,696	0,082
Коефіцієнт поновлення основних засобів	Збільшення	0,000	1,981	0,001	0,001
Коефіцієнт оборотності активів	Збільшення	0,058	0,117	0,129	0,071

Продовження табл. 2.10

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт фінансової стійкості	Збільшення	284,463	146,352	69,926	у 2,1 р.м.
Коефіцієнт покриття	>1	2,863	2,313	2,545	–0,318
Коефіцієнт загальної ліквідності	Збільшення	2,863	2,313	2,545	–0,318
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2–0,35	0,831	0,351	0,479	–0,352

За даними табл. 2.10 варто відзначити, що коефіцієнт фінансової стійкості у звітному році становив 69,926, що вище мінімального значення нормативу і говорить про дуже стійке фінансове положення підприємства. Однак за період 2020–2022 роки цей показник значно погіршився. Відзначимо, що погіршення коефіцієнту фінансової стійкості підприємства може свідчити про проблеми в його фінансовому стані та здатності витримати негативні економічні впливи.

Коефіцієнт покриття у всі періоди перевищував нормативне значення. За 2020–2022 роки він зменшився на 0,318 пунктів і склав 2,545 у 2022 році. Зниження коефіцієнту покриття може свідчити про проблеми у здатності підприємства або особи покривати свої фінансові зобов'язання з отриманих прибутків. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2022 році становив 0,479, що дещо перевищує діапазон рекомендованого значення. Цей показник зменшився на 0,352 одиниці, що свідчить про те, що підприємство має менше готівкових та еквівалентних коштів в порівнянні зі своїми поточними зобов'язаннями.

Результати аналізу структури та динаміки фінансових результатів ЛКП «Господар» наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Аналіз структури та динаміки фінансових результатів ЛКП «Господар»

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
					+/-	%
1	2	3	4	5	6	7
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	32622,00	84530,00	97952,00	65330,00	у 2,00 р.б.
2.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	28676,00	71238,00	84502,00	55826,00	у 1,95 р.б.

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5	6	7
3.	Валовий прибуток (збиток)	2926,00	13292,00	13450,00	10524,00	у 3,60 р.б.
4.	Інші операційні доходи	8,00	1586,00	2297,00	2289,00	у 28,60 р.б.
5.	Інші витрати операційної діяльності	8,00	40,00	0,00	-8,00	-100,00
6.	Фінансовий результат від операційної діяльності	676,00	177,00	123,00	-553	-81,80
7.	Інші фінансові доходи	16,00	75,00	34,00	18	112,50
8.	Фінансовий результат до оподаткування	696,00	252,00	157,00	-539	-77,44
9.	Витрати (дохід) з податку на прибуток	125,00	45,00	28,00	-97	-77,60
10.	Чистий фінансовий результат (прибуток)	571,00	207,00	129,00	-442	-77,41

За даними табл. 2.11 можемо відзначити незначне збільшення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Так, у 2022 р. собівартість реалізованої продукції склала 84502,00 тис. грн., що на 55826,00 тис. грн, або в 1,95 разів більше, ніж у 2020 р. Також варто відзначити суттєве збільшення інших операційних доходів ЛКП «Господар» з 8,00 тис. грн у 2020 р. до 2297,00 тис. грн у 2022 р., тобто на 2289,00 тис. грн, або у 28,60 разів.

Витрати є грошовими або грошово оцінюваними активами, які підприємство витрачає на свою діяльність. Склад і динаміку витрат підприємства наведено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

**Аналіз структури та динаміки витрат ЛКП «Господар»
у період 2019–2020 роки**

№ з/п	Найменування показників	2019 р.		2020 р.		2021 р.	
		сума	питома вага, %	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %
1.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	28676,00	89,74	71238,00	82,89	84502,00	84,40
2.	адміністративні витрати	3270,00	10,23	14661,00	17,06	15624,00	15,60
3.	витрати на збут	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4.	інші операційні витрати, усього	8,00	0,03	40,00	0,05	0,00	0,00
5.	Сукупні витрати підприємства	31954,00	100,00	85939,00	100,00	100126,00	100,00

За даними табл. 2.12 відзначимо, що сукупні витрати підприємства мають

тенденцію до збільшення. Зокрема, у 2020 році витрати становили 31954,0 тис. грн, у 2021 році в порівнянні з 2020 роком збільшились на 53985,0 тис. грн, і склали 85939,0 тис. грн, у 2022 році в порівнянні з 2021 роком збільшились на 14187 тис. грн, і склали 100126,0 тис. грн. Найбільшу питому вагу у структурі сукупних витрат протягом досліджуваного періоду займала собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Так, собівартість реалізованої продукції ЛКП «Господар» у складі витрат становила, відповідно, 89,74 %, 82,89 % та 84,40 %.

Результати діяльності підприємства характеризуються перевищенням сукупних доходів над сукупними витратами. Так, сукупні витрати у 2021 році порівняно з 2020 роком зросли у 1,17 рази, при цьому коефіцієнт зростання сукупного доходу за аналогічний період відповідно становив 2,69. Аналізом структури та динаміки витрат ЛКП «Господар» за економічними елементами встановлено, що у 2022 році сума витрат операційної діяльності на 1 грн реалізованої продукції склала 1,02 грн.

Отже, ЛКП «Господар» займається забезпеченням комплексного виконання послуг з обслуговування будівель, прибирання тротуарів і доріг, а також прибирання та миття автобусних зупинок. Аналіз фінансового-економічного стану господарської діяльності підприємства вказує на його прибутковість, а отже говорить про збереження фінансових ресурсів підприємства та досягнення суб'єктом господарювання мети його діяльності. Зростання рентабельності продукції показує, що підприємство більш прибутково використовує ресурси для виробництва власної продукції. Разом із тим її відносно низьке значення підкреслює наявність проблеми з управлінням виробничим процесом, зростанням витрат або конкурентним тиском.

2.2. Оцінка ефективності управління персоналом підприємства

Ефективність функціонування підприємства в сучасних ринкових умовах, забезпечення його сталого і конкурентоспроможного розвитку залежить, перш за

все, від колективу працівників, їх здатності доцільно вирішувати поставлені перед ними завдання. Від формування персоналу підприємства, його кількісної і якісної збалансованості та рівня використання значною мірою залежить ефективність використання всіх інших складових виробничих ресурсів, забезпечення високих результатів діяльності підприємств, його динамічний науково-технічний і соціальний розвиток.

Однією з передумов успішного економічного розвитку як на мікро-, так і на макрорівні є врахування інтересів працівників у будь-яких діях, спрямованих на підвищення ефективності функціонування підприємства. Без такого врахування не можна досягти підвищення ефективності в широкому розумінні. Раціональне використання персоналу є основою збільшення виробництва і реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг) та підвищення матеріального добробуту працівників підприємства.

За умов ринкової економіки, як відомо підприємство самостійно вирішує, що і як планувати, визначає потребу в персоналі працівників за фахом, професіями, рівнем кваліфікації; розробляє плани зростання продуктивності праці; розраховує рівень заробітної плати та інших виплат з метою забезпечення максимально можливого прибутку від реалізації виробничо-господарської діяльності. Тому аналіз, оцінка і планування трудових показників є одним з найважливіших напрямків економічної роботи на підприємстві, метою якого є виявлення резервів підвищення ефективності виробництва за рахунок збільшення його обсягу при кращому використанні персоналу, що безпосередньо залежить від умов праці і розмірів заробітної плати. До основних трудових показників належать:

- продуктивність праці (середньорічний виробіток на одного працівника персоналу або робітника);
- трудомісткість виробництва продукції;
- середньорічна численність персоналу ;
- загальний фонд робочого часу середнього робітника, середня тривалість робочого дня (зміни), кількість відпрацьованих днів (змін), годин одним працівником;

- фонд заробітної плати підприємства;
- середня заробітна плата (середньомісячна, середньорічна по підприємству).

Головними нормативними документами, якими керується ЛКП «Господар» для форм і систем оплати праці працівників протягом всього періоду господарської діяльності є:

- 1) Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII із змінами та доповненнями;
- 2) Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 №108/95 – ВР із змінами та доповненнями;
- 3) Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку обчислення середньої заробітної плати» від 08.02.1995 №100 із змінами та доповненнями;
- 4) Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 №504/96 – ВР, Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 №3356-XII,
- 5) Територіальні угоди на 2022–2024 роки;
- 6) Галузеві угоди на 2020–2023 роки;
- 7) колективні договори тощо.

Умовами Колективних договорів передбачено встановити розмір мінімальної тарифної ставки робітника I розряду не нижче 120 % до прожиткового мінімуму для працездатних осіб встановленого на державному рівні. Розміри тарифних ставок і схеми посадових окладів працівників на відповідні роки встановлюється згідно додатків № 2, 3, 4, 5 до Колективних договорів.

Структурна характеристика персоналу підприємства визначається складом і кількісним співвідношенням окремих категорій і груп працівників підприємства. Якісний склад персоналу характеризується професійною віковою структурою та стажем роботи. Структуру персоналу за стажем можна розглядати як в плані загального стажу, так і стажу роботи в даній організації.

Стаж роботи в даній організації характеризує закріплення персоналу. Структура персоналу за освітнім рівнем передбачає виділення працівників за вищою освітою 1–2 рівня, середньою спеціальною та середньою освітою.

На формування різних видів структур персоналу, як на макро-, так і мікро-рівнях, у найближчі роки будуть впливати ряд факторів на загальні тенденції, серед яких:

- інтенсивний перерозподіл працюючих з матеріальних сфер виробництва в інформаційну сферу та сферу послуг населення;
- заміна вибуваючого персоналу на персонал з вищим загальним і професійним рівнем;
- зростання частки розумової праці, що збільшить попит на кваліфіковану робочу силу (програмістів, операторів, наладчиків).

Персонал організації знаходиться в постійному русі внаслідок найму одних працівників і звільнення інших. Процес оновлення трудового колективу за рахунок вибуття одних і найму інших називається змінністю персоналу.

Щоб правильно організувати працю на підприємстві, в умовах ЛКП «Господар» керівництво укладає трудові договори з працівниками в порядку, передбаченому законодавством України. під розписку ознайомлює працівників з наказом про їх прийняття на підприємство та повідомляє про це в Державну фіскальну службу України.

У ринкових умовах господарювання надзвичайно важливим для кожного підприємства стає визначення оптимальної чисельності працівників. Метою визначення чисельності працівників є необхідність оцінювання їхнього рівня для прийняття рішень, спрямованих на раціоналізацію трудової складової в діяльності підприємства.

Чисельність працівників на підприємстві передбачає виконання відповідних етапів аналітичної роботи. Забезпечення підприємства персоналом розпочинається з вивчення відповідності фактичної чисельності плановій потребі загалом та за окремими категоріями і групами. Відхилення фактичної чисельності від планової прийнято називати абсолютним.

Динаміка чисельності і структури персоналу ЛКП «Господар» представлена в табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Динаміка чисельності і структури персоналу ЛКП «Господар»

№ з/п	Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
		осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %	+/-	%
1.	Середньооблікова чисельність штатних працівників, у т. ч.:	479	100,0	478	100,0	476	100,0	-3	-0,63
2.	Промислово-виробничий персонал, з них:	278	58	277	58	275	58	-3	-1,08
2.1.	– керівники;	10	2	10	2	10	2	0	0,00
2.2.	– спеціалісти;	100	21	100	21	100	21	0	0,00
2.3.	– службовці;	0	0	0	0	0	0	0	х
2.4.	– робітники, з них:	168	35	167	35	165	35	-3	-1,79
2.5.	– основні;	82	17	81	17	79	17	-3	-3,66
2.6.	– допоміжні	86	18	86	18	86	18	0	0,00
3.	Непромисловий персонал (двірники, прибиральники)	201	42	201	42	201	42	0	0,00

Дані за період 2020–2022 роки свідчать про незначне зменшення середньооблікової чисельності штатних працівників – на 3 особи (або 0,63 %), що пов’язано, насамперед, зі скороченням промислово-виробничого персоналу. Незважаючи на загальне скорочення штату, окремі категорії персоналу, такі як керівники та спеціалісти, залишилися відносно стабільними.

Динаміку чисельності і структура персоналу за статтю ЛКП «Господар» наведено в табл. 2.14.

Таблиця 2.14

**Динаміка чисельності і структура персоналу за статтю ЛКП «Господар»
у період 2020–2022 роки**

Показники	2020 р.		2021р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %	+/-	%	п.с.
Середньооблікова чисельність штатних працівників, у т. ч.:	479	100	478	100	476	100	-3	-0,63	0
– жінки;	351	73	351	73	349	73	-2	-0,57	0
– чоловіки	128	27	127	27	127	27	-1	-0,78	0

Гендерний розподіл персоналу залишився відносно стабільним: чисельність жінок зменшилася на 2 осіб, а чоловіків – на 1 особу, що свідчить про незначні зміни у складі персоналу за цей період.

Вікову структуру персоналу ЛКП «Господар» представлено в табл. 2.15.

Таблиця 2.15

**Вікова структура персоналу ЛКП «Господар»
у період 2020–2022 роки**

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %	+/-	%	п.с.
Середньооблікова чисельність штатних працівників, у т. ч.:	479	100	478	100	476	100	-3	-0,63	0
до 30 років;	34	7	34	7	33	7	-1	-2,94	0
31–45 років;	83	17	82	17	84	17	1	1,20	0
46–59 років;	221	46	221	46	220	46	-1	-0,45	0
старші 60 років	141	30	141	30	139	30	-2	-1,42	0

За трирічний період з 2020 по 2022 рік розподіл працівників за віком мав незначні коливання, особливо у віковій групі 31–45 років, де відбулося збільшення на 1,20 %, тоді як за іншими віковими категоріями залишалися відносно стабільними, що свідчить про незначні демографічні зміни у складі персоналу.

Склад та структура персоналу за освітою ЛКП «Господар» за період 2020–2022 роки наведено в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

**Склад та структура персоналу за освітою ЛКП «Господар»
у період 2020–2022 роки**

Показники	2020 р.		2021р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	%	п.с.
Середньооблікова чисельність штатних працівників, у т. ч.:	479	100	478	100	476	100	99	-3
– з вищою освітою;	114	24	115	24	112	24	98	-2
– з середньою спеціальною і технічною;	222	46	219	46	220	46	99	-2
– з середньою загальною освітою	143	30	144	30	144	30	100	1

Вікова структура персоналу підприємства свідчить про акцентування уваги на таких якісних характеристиках, як молодість, креативність і нестандартний підхід до вирішення поставлених завдань, але водночас для підтримки цих характеристик досвідом і стриманістю необхідне аналізувати й чисельність осіб старшого віку. Комплектація кадрів здійснюється з метою вивчення ступеня забезпеченості працівниками всіх робочих місць та посад, передбачених штатним розкладом підприємства.

Склад та структура персоналу за стажом роботи ЛКП «Господар», розглянуті за 2020–2022 роки відображено в табл. 2.17.

Таблиця 2.17

**Склад та структура персоналу за стажом роботи ЛКП «Господар»
у 2020–2022 роках**

Показники	2020 р.		2021р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %	осіб	питома вага, %	+/-	%
Всього працівників	479	100	478	100	476	100	-3	-0,63
з них:								
1–5 років;	10	13	9	12	11	14	1	10,00
6–10 років;	123	29	119	24	121	27	-2	-1,63
11–20 років;	124	30	125	32	124	32	0	0,00
більше 20 років	222	28	225	32	220	27	-2	-0,90

Важливим елементом продуктивних сил є люди з їхнім рівнем освіти, досвіду й майстерності. В теорії менеджменту використовується значна кількість термінів відносно людей, зайнятих у виробництві:

- людський фактор;
- кадри;
- персонал.

Склад працівників передбачає визначення питокої ваги окремих категорій (груп) персоналу у їх загальній чисельності та тенденцій її зміни порівняно з попередніми періодами.

Показники руху персоналу на ЛКП «Господар» за період 2020–2022 роки наведені в табл. 2.18.

Таблиця 2.18

Показники руху персоналу на підприємстві ЛКП «Господар»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
				+/-	%
1. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	479	478	476	-3	-0,63
2. Прийнято працівників, осіб	12	10	7	-5	-41,67
3. Вибуло працівників, осіб, у тому числі:	15	18	11	-4	-26,67
– за власним бажанням	15	18	11	-4	-26,67
4. Коефіцієнт прийняття кадрів	15	13	9	-6	x
5. Коефіцієнт вибуття кадрів	19	23	14	-5	x
6. Коефіцієнт плинності кадрів	19	23	14	-5	x
7. Коефіцієнт стабільності кадрів	96	95	94	-2	x

За даними табл. 2.18 можемо відзначити зниження коефіцієнта прийняття кадрів на 6 %, а також коефіцієнтів вибуття та плинності кадрів на 5 %, що вказує на більш стабільне середовище зайнятості. Коефіцієнт стабільності персоналу за цей період знизився на 2 %, а отже відбулося помірне зниження загальної стабільності персоналу. Ці тенденції в сукупності свідчать про зрушення в бік підвищення рівня утримання персоналу та більш стабільної ситуації з зайнятістю.

Кількісна оцінка трудового потенціалу ЛКП «Господар» за період 2020–2022 роки представлена в табл. 2.19.

Таблиця 2.19

Кількісна оцінка трудового потенціалу підприємства ЛКП «Господар»

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
					+/-	%
1.	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	479	478	476	-3	-0,63
2.	Фонд робочого часу (фактичний) у розрахунку на одного середньооблікового працівника, год.	8	8	8	0	0,00
3.	Фонд робочого часу (нормативний) у розрахунку на одного середньооблікового працівника, год.	8	8	8	0	0,00
4.	Фонд ресурсів праці підприємства (фактичний), люд. / год.	25,6	25,8	25,7	0,1	0,39
5.	Фонд ресурсів праці підприємства (за нормативним часом), люд. / год.	25,6	25,8	25,7	0,1	0,39
6.	Резерви фонду ресурсів праці, люд. / год.	12,3	12,2	12,1	-0,2	-1,63

Дані за 2020–2022 роки свідчать про стабільний фактичний фонд робочого часу на середньооблікового працівника, що відповідає нормативному фонду робочого часу та відображає стабільний фонд персоналу підприємства. Незважаючи на незначні коливання, резерви фонду робочого часу зменшилися на 0,2, що свідчить про більш ефективне використання персоналу. Загалом, ці показники підкреслюють збалансованість між фактичними та нормативними трудовими показниками, що свідчить про ефективне управління персоналом підприємства впродовж проаналізованого періоду.

Якісну оцінку трудового потенціалу підприємства за попередньо аналізований період наведено в табл. 2.20.

Таблиця 2.20

**Якісна оцінка трудового потенціалу підприємства ЛКП «Господар»
у 2020–2022 роках**

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
					+/-	%
1.	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	479	478	476	-3	-0,63
2.	Втрати робочого часу внаслідок хвороби, люд. / днів	210	236	240	30	14,29
3.	Питома вага працівників підприємства, %	100	100	100	0	0,00
	– з вищою освітою;	18	19	16	-2	-11,11
	– з середньо спеціальною освітою;	28	24	26	-2	-7,14
	– з середньою освітою	54	57	58	4	7,41
4.	Середній вік працівників підприємства, років	42	41	43	1	2,38
5.	Коефіцієнт плинності кадрів	19	23	14	-5	-26,32
6.	Середній тарифний розряд робітників	4	4	4	0	0,00
7.	Середньомісячна заробітна праця одного працівника, грн	7404	8898	8959	1555	21,00

За даними табл. 2.20 відзначимо, що за період 2020–2022 роки втрати робочого часу внаслідок хвороби працівників зросли на 14,29 %. Питома вага працівників з середньою спеціальною освітою скоротилася на 7,14 пунктів. Середній вік працівників підприємства збільшився на 2,38 %.

Отже, аналіз рівня ефективності управління персоналом в умовах ЛКП «Господар» показав чітку відповідність персоналу за параметрами віку,

статті, рівня освіти тощо специфічному виду діяльності підприємства, а саме наданням комунальних послуг у м. Львові. Працівники мають переважно спеціальну технічну освіту. За гендерною ознакою помітне значне перевищення частки зайнятих у штаті жінок.

2.3. Управління доходами та витратами господарської діяльності в умовах ЛКП «Господар»

Майно підприємства складається із виробничих і невиробничих фондів, а також інші активи, вартість яких відображено у самостійному балансі підприємства. Майно підприємства є комунальною власністю громади м. Львова і закріплюється за підприємством на праві господарського відання (або оперативного управління), згідно якого підприємство володіє, користується та розпоряджається майном на свій розсуд, вчиняючи щодо нього будь-які дії, які не суперечать чинному законодавству та статуту.

Підприємство має право за погодженням з Уповноваженим органом здавати в оренду юридичним та фізичним особам устаткуванням, транспортні засоби, інвентар та інші матеріальні цінності.

Джерелами формування майна підприємства є статутний капітал, розмір якого збільшився за рахунок приєднання в січні 2020 року ЛКП «Дім», ЛКП «Управитель», МП «Стихія» до правонаступника ЛКП «Господар» комунальне майно, передане йому у власність Уповноваженим органом; доходи отримані від надання послуг, виконання робіт та інших видів діяльності; кредити банків та інших кредиторів; капітальні вкладення, безоплатні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян; придбання майна інших юридичних чи фізичних осіб, інше майно, цінності, набуті на підставах, не заборонених чинним законодавством.

Результати аналізу доходності активів підприємства наведено в табл. 2.18.

**Аналіз дохідності активів ЛКП «Господар»
за період 2019–2021 роки, тис. грн**

№ з/П	Найменування показників	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. до 2019 р., +/-
1.	Вартість активів підприємства	431906,00	1017908,00	501659,00	69753
2.	Сукупний дохід	571,00	207,00	129,00	-442

За даними табл. 2.18 відзначимо, що вартість активів підприємства збільшилася на 69753 тис. грн і склала 501659,00 тис. грн. Це може вказувати на те, що підприємство ефективно управляє своїми ресурсами та генерує значний додатковий капітал. В свою чергу, сукупний дохід зменшився з 571,00 тис. грн у 2019 р. до 129,00 тис. грн у 2021 р., або на 442 тис. грн., тобто споживачі послуг зменшили свої витрати через невпевненість, збільшення цін або інші фактори.

Відповідно до п. 2.1 Статуту ЛКП «Господар», метою діяльності підприємства є здійснення господарської та управлінської діяльності, спрямованої на задоволення потреб територіальної громади міста Львова, а також наймачів, орендарів та власників житлових та нежитлових приміщень будинків, в частині забезпечення сталого та енергоефективного функціонування житлового фонду, надання житлово-комунальних послуг, обслуговування будинків, а також обслуговування фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності з питань їх інформаційно-аналітичного та консультаційного забезпечення, здійснення іншої господарської діяльності з метою отримання прибутку.

Основною метою діяльності підприємства є надання житлово-комунальних послуг, зокрема з: управління будинком, спорудою, іншим нерухомим майном; утримання та обслуговування будинків і споруд та прибудинкових територій; ремонту приміщень, будинків, споруд; послуги з прибирання вулиць, прибудинкових територій, будинків та внутрішніх приміщень.

Додаткові види діяльності підприємства включають: ведення бухгалтерського та фінансового обліку, юридичні та бухгалтерські послуги; послуги з дезінфекції; облаштування та утримання кабельних та електричних мереж, ландшафтне

планування, улаштування дорожніх покриттів для транспорту і пішоходів; виконання будівельних, будівельно-монтажних, ремонтно-будівельних, ремонтних робіт, в тому числі аварійних; санітарне прибирання вулиць, скверів, тротуарів та інших інженерних споруд; перевірка стану димових та вентиляційних каналів; підготовка житлового фонду до експлуатації в весняно-літній та осінньо-зимовий періоди.

Витрати підприємств – фінансова категорія, що характеризує в грошовій та матеріальній формах оцінку господарської діяльності (підготовка, організація і здійснення процесів виробництва та реалізації продукції, товарів), фінансової та соціальної діяльності. Витрати підприємства розглядаються за напрямками і джерелами фінансування, характером списання. Так, за напрямками фінансування витрати можна поділити на:

- виробництво і реалізацію продукції;
- відтворення основних засобів;
- операційні заходи;
- соціальні цілі.

За джерелами фінансування витрати поділяються на:

- забезпечені власними фінансовими ресурсами;
- здійснені за рахунок залучених коштів.

За характером списання розрізняють витрати, що відшкодовуються за рахунок валових витрат (собівартості) чи прибутку. Із точки зору фінансової діяльності, до витрат належать усі реально понесені витрати. З позиції оподаткування витрати поділяються на ті, що належить до собівартості, і ті, що здійснюються за рахунок прибутку. Із цих позицій, до валових витрат відносять лише ті витрати підприємства, без яких процес виробництва й реалізації неможливий.

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

До адміністративних витрат відносяться загальногосподарські витрати,

спрямовані на обслуговування та управління підприємством. Сюди, зокрема, відносяться витрати на проведення зборів акціонерів, представницькі витрати, витрати на службові відрядження, на зв'язок та ін.

Витрати на збут включають витрати, пов'язані з реалізацією продукції, такі як: витрати пакування, на ремонт тари, комісійні винагороди продавцям, витрати на рекламу, на утримання основних фондів, пов'язаних зі збутом продукції, витрати на транспортування та ін.

Інші операційні витрати – це витрати на дослідження та розробки, собівартість реалізованої іноземної валюти, втрати від знецінення запасів, нестачі і втрати від псування цінностей, виплата штрафів, пені, неустойок та ін.

Всі ці грошові витрати підприємства не однорідні за своїм економічним змістом і призначенням. Їх можна умовно розділити на три самостійні групи :

- 1) витрати, безпосередньо пов'язані з отриманням прибутку;
- 2) витрати, які безпосередньо не пов'язані з отриманням прибутку.

Витрати, пов'язані з отриманням прибутку, включають затрати на обслуговування виробничого процесу на виконання робіт і послуг (матеріальні затрати, затрати на оплату праці, відрахування на соціальні потреби, амортизація основних фондів, інші затрати), затрати на реалізацію продукції (робіт, послуг), інвестиції. Витрати, не пов'язані безпосередньо з отриманням прибутку, складаються із коштів, направлених на споживання власників підприємства, благодійні внески, відрахування в недержавні страхові і пенсійні фонди, соціальну сферу.

Доходи – це загальна сума надходжень, отриманих від цих видів діяльності у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах. Доходи формуються в результаті економічних взаємовідносин суб'єктів господарювання.

Доходи підприємства можна поділити на такі групи :

- доходи від операційної діяльності;
- фінансові доходи;
- інші доходи від операційної діяльності;
- надзвичайні доходи.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – це загальний дохід, виручка від реалізації продукції без врахування наданих знижок, повернення проданих товарів та непрямих податків.

Інші операційні доходи включають інші доходи від операційної діяльності, крім доходу від реалізації продукції. До них відносяться:

- доходи від реалізації іноземної валюти;
- доходи від реалізації інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій);
- доходи від оперативної оренди активів;
- доходи від операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті;
- суми одержаних штрафів, пені, неустойок та інших санкцій за порушення господарських договорів;
- доходи від списання кредиторської заборгованості;
- відшкодування раніше списаних активів (надходження боргів, списаних як безнадійні);
- суми одержаних грантів та субсидій;
- інші доходи.

Дохід від участі в капіталі відображає доходи, одержані від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства. Вони включають збільшення частки інвестора в чистих активах об'єкту інвестування (внаслідок одержання асоційованим, дочірнім та спільним підприємством прибутків або зростання їх власного капіталу).

Інші фінансові доходи включають доходи, що виникають у ході проведення фінансової діяльності підприємства. До них відносяться:

- дивіденди одержані;
- відсотки одержані;
- інші доходи від фінансових операцій.

Надзвичайні доходи підприємства – це доходи, що одержуються в умовах надзвичайних подій (стихійного лиха, пожеж, техногенних аварій та ін.). Вони включають:

- страхові відшкодування (надходження від страхових організацій);

- покриття втрат від надзвичайних ситуацій з інших джерел;
- суму зменшення податку на прибуток від звичайної діяльності внаслідок таких втрат.

Доходи і витрати комунальних підприємств класифікують:

I. Доходи, одержані за послуги з утримання будинків та прибудинкових територій, а саме:

1. Утримання будинків та прибудинкових територій (оплата мешканцями за послуги з утримання будинків та прибудинкових територій).

2. Відшкодування субсидій.

3. Відшкодування пільг.

II. Доходи, одержані від ведення додаткової діяльності, зокрема:

1. Відшкодування за прибирання проїзної частини вулиць.

2. Оплата за комунальні послуги.

3. Оплата за центральне опалення.

4. Оплата за гаряче водопостачання.

5. Оплата за холодне водопостачання.

6. Інші від додаткової діяльності (касове обслуговування ліфти, сміття, антени).

III. Видатки на утримання будинків і прибудинкових територій, а саме:

1. Утримання АУП (основна і додаткова заробітна плата, нарахування на заробітну плату, утримання адміністративних приміщень).

2. Утримання обслуговуючого персоналу (основна і додаткова заробітна плата (двірки), нарахування на заробітну плату).

3. Утримання будинкогосподарства.

4. Основна і додаткова заробітна плата.

5. Нарахування на заробітну плату.

6. Вивезення побутових відходів.

7. Захоронення побутових відходів.

8. Електроенергія МЗК.

9. Інші видатки (податок на землю, дератизація).

10. Транспортні витрати (основна і додаткова заробітна плата водія).
11. Техобслуговування житлового фонду.
12. Основна і додаткова заробітна плата слюсарів-сантехніків, електриків.
13. Матеріали для поточного ремонту.
14. Утримання робітників поточного ремонту.
15. Технічне обслуговування та диспетчеризація ліфтів.

IV. Видатки від ведення додаткової діяльності, у т. ч.:

1. Витрати на прибирання проїзної частини вулиць.
2. Утримання власних котельнь.
3. Підкачка води окремо стоячих підкачаних станцій.
4. Обслуговування вигрібних ям.
5. Відрахування за комунальні послуги мешканців.
6. Оплата за центральне опалення.
7. Оплата за гаряче водопостачання.
8. Оплата за холодне водопостачання.

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття в фінансовій звітності регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», норми якого поширюються на усі підприємства, організації та інші юридичні особи незалежно від форм власності (крім бюджетних організацій).

Згідно з П(С)БО 15 «Дохід», дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Згідно з П(С)БО 15 критерії визнання доходу, які ним передбачені, мають застосовуватися окремо до кожної господарської операції (дії або події, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства). Проте ці критерії можна застосовувати до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті такої господарської операції (операцій).

Дохід відображається в бухгалтерському обліку в сумі справедливої вартості

активів, що отримані або підлягають отриманню. Для обліку доходів Планом рахунків передбачений окремий клас рахунків: клас 7 «Доходи і результати діяльності». Таким чином, рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності» призначені для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства, а також від надзвичайних подій. На рахунках цього класу, крім рахунку 76 «Страхові платежі», протягом звітного року за кредитом відображається сума загального доходу разом із сумою непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), що включені до ціни продажу, за дебетом – щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 70 «Доходи від реалізації» призначено для узагальнення інформації про доходи від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, доходів від страхової діяльності, а також про суму знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу. За кредитом субрахунків 701–703 відображається збільшення (одержання) доходу (Дт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» – Кт 70 «Доходи від реалізації» – відображається реалізація товарів, робіт або послуг), за дебетом – належна сума непрямих податків: акцизного збору, податку на додану вартість та інших платежів, передбачених законодавством.

Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, регіонами збуту або іншими напрямками, визначеними підприємством. 704 «Вирахування з доходу» за дебетом відображається сума наданих після дати реалізації знижок покупцям, вартість повернених покупцем продукції та товарів та інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу (Дт 704 – Кт 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»). За кредитом субрахунку 704 відображається списання дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

На рахунку 71 «Інший операційний дохід» ведеться узагальнення інформації про інші доходи від операційної діяльності підприємства у звітному періоді, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Таким чином, за кредитом рахунку 71 «Інший операційний дохід» відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – суми непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору, інших зборів та обов’язкових платежів (Дт 71 – Кт 64 «Розрахунки за податками й платежами») та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» (Дт 71 – Кт 79).

Рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі» призначений для узагальнення інформації про доходи від інвестицій, які здійснені в асоційовані, дочірні або спільні підприємства та облік яких ведеться за методом участі в капіталі.

За кредитом рахунку відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» (Дт 71 – Кт 79). Аналітичний облік доходів від участі в капіталі ведеться за кожним окремим об’єктом інвестування та іншими ознаками, визначеними підприємством.

Рахунок 73 «Інші фінансові доходи» призначено для обліку доходів, які виникають у ході фінансової діяльності підприємства, зокрема дивідендів, відсотків та інших доходів від фінансової діяльності, які не обліковуються на рахунку 72 «Дохід від участі в капіталі».

За кредитом рахунку 73 відображається визнана сума доходу, за дебетом – списання кредитового обороту на рахунок 79 «Фінансові результати» (Дт 73 – Кт 79). Аналітичний облік фінансових доходів ведеться за об’єктами інвестування. Рахунок 74 «Інші доходи» призначено для обліку доходів, які виникають в процесі звичайної діяльності, але не пов’язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства.

Таким чином, за кредитом рахунку 74 «Інші доходи» відбивається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – належна сума непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору, інших зборів та обов’язкових платежів (Дт 74 – Кт 64)) та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати». Рахунок 75 «Надзвичайні доходи» застосовується для відображення доходів, які виникли внаслідок надзвичайних подій.

Рахунок 76 «Страхові платежі» призначено виключно для обліку страховиками надходжень страхових платежів (страхових внесків, страхових

премій) за договорами страхування. За кредитом рахунку відображається визнана сума відшкодування, зокрема від страхових організацій, втрат від надзвичайних подій, за дебетом – списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати». Крім того, за кредитом рахунку 76 «Страхові платежі» відображається збільшення у страховика страхових платежів, за дебетом – повернення страхувальнику страхових платежів у разі дострокового припинення дії договору страхування. Щомісяця рахунок 76 закривається кореспонденцією з субрахунком 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

Рахунок 79 «Фінансові результати» призначено для обліку й узагальнення інформації про фінансові результати підприємства від звичайної діяльності та надзвичайних подій. За кредитом рахунку 79 «Фінансові результати» відображаються суми в порядку закриття рахунків обліку доходів, за дебетом – суми в порядку закриття рахунків обліку витрат, також належна сума нарахованого податку на прибуток. Сальдо рахунку при його закритті списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» (Дт 79 – Кт 441 – у разі одержання прибутку, Дт 442 – Кт 79 – у разі збитків).

Пунктами 1–2 ст. 75 Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-IV передбачено, що державне підприємство зобов'язане приймати та виконувати доведені до нього в установленому законодавством порядку державні замовлення, враховувати їх при формуванні виробничої програми, визначенні перспектив свого економічного і соціального розвитку та виборі контрагентів, а також складати і виконувати річний та з поквартальною розбивкою фінансовий план на кожен наступний рік, відповідно до якого підприємство отримує доходи і здійснює видатки, визначає обсяг та спрямування коштів для виконання своїх функцій протягом року відповідно до установчих документів.

Відповідно до п. 6.2.7 Статуту, підприємство забезпечує виконання річного фінансового плану, до п. 7.5.8 Статуту, керівник підприємства несе відповідальність за формування та виконання фінансових планів.

Отже, витрати підприємства за напрямками фінансування включають витрати на виробництво і реалізацію продукції, відтворення основних засобів, операційні

заходи, соціальні цілі. В свою чергу, до доходів підприємства належать: доходи від операційної діяльності; фінансові доходи; інші доходи від операційної діяльності; надзвичайні доходи. Аналіз витрат і доходів показав, що підприємство ефективно управляє своїми ресурсами та генерує значний додатковий капітал.

Висновки за розділом 2

ЛКП «Господар» займається забезпеченням комплексного виконання послуг з обслуговування будівель, прибирання тротуарів і доріг, а також прибирання та миття автобусних зупинок. Аналіз фінансового-економічного стану господарської діяльності підприємства вказує на його прибутковість, а отже говорить про збереження фінансових ресурсів підприємства та досягнення суб'єктом господарювання мети його діяльності. Зростання рентабельності продукції показує, що підприємство більш прибутково використовує ресурси для виробництва власної продукції. Разом із тим її відносно низьке значення підкреслює наявність проблеми з управлінням виробничим процесом, зростанням витрат або конкурентним тиском.

Аналіз рівня ефективності управління персоналом в умовах ЛКП «Господар» показав чітку відповідність персоналу за параметрами віку, статті, рівня освіти тощо специфічному виду діяльності підприємства, а саме наданням комунальних послуг у м. Львові. Працівники мають переважно спеціальну технічну освіту. За гендерною ознакою помітне значне перевищення частки зайнятих у штаті жінок.

Витрати підприємства за напрямками фінансування включають витрати на виробництво і реалізацію продукції, відтворення основних засобів, операційні заходи, соціальні цілі. В свою чергу, до доходів підприємства належать: доходи від операційної діяльності; фінансові доходи; інші доходи від операційної діяльності; надзвичайні доходи. Аналіз витрат і доходів показав, що підприємство ефективно управляє своїми ресурсами та генерує значний додатковий капітал.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛКП «ГОСПОДАР»

3.1. Шляхи удосконалення системи управління доходами та витратами господарської діяльності ЛКП «Господар»

Житлово-комунальне господарство – це складна соціально-економічна система, що забезпечує життя та роботу населення, а також підприємств різних галузей необхідними ресурсами води, газу, тепла й електроенергії.

Проте, перехід України з соціалістичних на ринкові рейки не допоміг ЖКГ швидко пристосуватися до нових умов. Багато років незалежності кожен новий уряд переймався проблемами ЖКГ та намагався реформувати галузь. Але жоден значних успіхів не досягнув.

Ключовими проблемами ЛКП «Господар» слід вважати:

1) низьку якість житлово-комунальних послуг – з одного боку, працівники ЛКП «Господар» через низькі зарплати, а отже й відсутність гарних спеціалістів, або ж через неповороткість бюрократичної машини, не мають зацікавленості, або змоги якісно відремонтувати чи утримувати в належному стані будинки. З іншого боку низькою ефективністю ЛКП є технологічна застарілість, зношеність житлового фонду, відсутність ефективних спеціалістів. І часто, нарікання на бездіяльність працівників ЛКП є дійсно несправедливим, оскільки ця бездіяльність або неякісність зумовлена саме нестачею коштів. Проте, парадокс саме в тому, що населення на утримання будинків кошти сумлінно сплачує. До речі, за даними Міністерства ЖКГ сплата за послуги населенням по Львівській області – 97 %;

2) зношеність основних фондів галузі, застарілість технологій і як наслідок значні витрати (води, теплової енергії тощо) та низьку енергоефективність (близько 70 % житлового фонду збудовано до 1970 р., зношеність основних фондів перевищує 60 %, енергоємність послуг у 2,5–3,0 рази перевищує показники європейських держав; якщо на початку 90-х років у середньому по Львівській

області на 100 км комунальних мереж припадало 10 аварій, то останніми роками цей показник сягнув 30 аварій на 100 км водопроводу та 5–10 на 100 км мереж теплопостачання;

3) високий рівень монополізації сфери надання житлово-комунальних послуг та слабкий розвиток конкуренції у цьому секторі. Кардинальне рішення в умовах ринку – конкуренція незалежних постачальників комунальних послуг. Держава повинна всіляко розвивати конкурентне середовище в цій сфері. Саме це перспективний шлях. У нинішніх умовах держава і суспільство мають суворо контролювати фактичних монополістів щодо обсягів, якості і ціни комунальних послуг.

На жаль, з боку держави чомусь контроль абсолютно неефективний, хоча теоретично, формально все виглядає непогано. Тому необхідно використовувати можливості громадських організацій для здійснення моніторингу діяльності комунального підприємства.

У 2024 році громадська організація «Агентство економічного розвитку» проведе моніторинг виконання договірних зобов'язань Львівським комунальним підприємством «Господар». Даний моніторинг дасть можливість використати позитивний досвід та розробити рекомендації щодо методів отримання необхідної інформації про діяльність подібних підприємств, що в свою чергу призведе до зміни взаємовідносин між громадянами та надавачами послуг у сфері ЖКГ, покращення надання послуг за договірними зобов'язаннями комунальними підприємствами, підвищення обізнаності населення щодо реалізації своїх прав у доступності інформації з даного питання;

4) недосконалість нормативно-правового регулювання діяльності галузі. Прийнято і діють в указаній сфері закони України: «Про житлово-комунальні послуги», «Про теплопостачання», «Про електроенергетику», «Про ціни і ціноутворення», «Про природні монополії», Цивільний і Господарський кодекси України. На підставі Цивільного і Господарського кодексів, вимог Кабміну України і ст. 19 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», ЖКГ зобов'язані укласти з кожним власником (наймачем) житла Договір про надання

послуг з утримання квартири;

5) непрозорість формування цін/тарифів за послуги та поточної діяльності підприємств ЖКГ. Мешканці вже зрозуміли і переконалися, що підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги зовсім не гарантує поліпшення якості останніх. Згідно зі ст. 14 Закону України: «Про житлово-комунальні послуги» ціни/тарифи на житлово-комунальні послуги поділяються на три групи:

– перша група – житлово-комунальні послуги, ціни/тарифи на які затверджують спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади;

– друга група – житлово-комунальні послуги, ціни/тарифи на які затверджують органи місцевого самоврядування для надання на відповідній території;

– третя група – житлово-комунальні послуги, ціни/тарифи на які визначаються виключно за договором (домовленістю сторін).

6) неефективну систему управління, злиття замовника і підрядника і водночас розрив між споживачем і замовником послуг;

7) незавершеність приватизації житлового фонду у частині асоціювання власників житла у багатоквартирних будинках в об'єднання співвласників (ОСББ).

Для усунення недоліків у системі управління доходами та витратами ЛКП «Господар» можна піти різними напрямками. Наприклад, впровадження бюджетування та системи стимулювання, орієнтованих на результат. За таким підходом можна встановити вимірні показники для житлово-комунальних послуг, починаючи від часу реагування на звернення споживачів послуг і закінчуючи якістю обслуговування.

Фінансові стимули, прив'язані до цільових показників, мотивуватимуть працівників перевищувати ці показники, сприятимуть формуванню культури активного внеску та покращенню якості послуг. Також виділення коштів на навчальні програми допоможе вирішити проблему нестачі ефективних фахівців, інвестуючи в професійний розвиток нинішнього персоналу – все це дозволить запровадити підзвітність та підвищити загальну якість надання послуг або виконання робіт.

Крім того, на ЛКП «Господар» можна запровадити заохочення залучення приватного сектору через політику залучення інвестицій у житлово-комунальне господарство, державно-приватне партнерство (ДПП) може сприяти залученню зовнішнього досвіду та фінансування, модернізації інфраструктури та підвищенню якості послуг. Пропонується створити Інноваційний фонд для підтримки впровадження сучасних технологій, субсидування енергоефективних систем та інноваційних рішень, які зменшують довгострокові витрати.

Для забезпечення прозорості ціноутворення можна залучити зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень, що супроводжується чітким інформуванням про те, як підвищення тарифів безпосередньо сприяє покращенню якості послуг. Крім того, було б цікаво заохочувати та підтримувати створення ОСББ власниками житла, надавати ресурси та рекомендації щодо ефективного управління, виховувати почуття власності та відповідальності серед мешканців за утримання своїх житлових приміщень.

Ще одним рішенням, що дасть більш глобальні зрушення, удосконалення нормативно-правової бази та нагляду. Проведення комплексного аналізу чинного законодавства у сфері житлово-комунальних послуг стане комплексним рішенням системних проблем. Виявлення прогалин та неузгодженостей дозволяє сформулювати оновлені та посилені закони, створюючи більш надійну правову базу. Такий підхід спрямований на вирішення поточних проблем і підвищення ефективності в секторі.

Одночасно можна створити незалежний регуляторний орган, який би здійснював нагляд за житлово-комунальним господарством. Цей орган забезпечував би чесну конкуренцію, прозоре ціноутворення та дотримання стандартів якості. Регулярні аудити та оцінки, що проводилися б цим регуляторним органом, сприятимуть підтримці доброчесності галузі.

Більш сучасний підхід передбачає впровадження технологій та Data Analytics. Впровадження інтелектуальних технологій для управління інфраструктурою є важливим кроком на шляху до оптимізації використання ресурсів та підвищення загальної ефективності. Інвестиції у розгортання «розумних» технологій, таких як

«розумні» лічильники для комунальних послуг та системи прогнозованого технічного обслуговування, мають потенціал для скорочення витрат і підвищення якості послуг. До того ж впровадження інструментів аналізу даних (Data Analytics) може революціонізувати процеси прийняття рішень шляхом аналізу та інтерпретації оперативних даних.

Такий підхід, заснований на даних, дає цінну інформацію про моделі використання, продуктивність інфраструктури та потреби в технічному обслуговуванні. Проактивне прийняття рішень та розподіл ресурсів стають можливими, сприяючи створенню більш адаптивної та оперативної системи житлово-комунальних послуг.

Одним з ближчих до роботи комунальних служб напрямів є залучення громади та інформування громадськості. Надання мешканцям можливості брати активну участь у покращенні житлово-комунальних послуг є логічним та певно не найпопулярнішим рішенням.

Створення ефективних механізмів зворотного зв'язку зі споживачами створює канали, через які мешканці можуть повідомляти про проблеми, пропонувати покращення та ділитися цінною інформацією. Регулярний збір та аналіз такого зворотного зв'язку є важливим для визначення тенденцій та сфер, що потребують покращення.

Пропонується проводити інформаційно-просвітницькі кампанії для інформування мешканців про важливість регулярного технічного обслуговування, енергозбереження та відповідального використання комунальних ресурсів. Поінформована громада з більшою ймовірністю підтримає ініціативи, спрямовані на підвищення загальної якості житлово-комунальних послуг, та братиме в них активну участь.

На розгляд ЛКП «Господар» варто віддати пропозицію впровадження програм з енергоефективності. Цей підхід передбачає впровадження таких ініціатив, як:

- модернізація будівель споживачів за допомогою енергоефективних технологій;
- підтримка впровадження відновлюваних джерел енергії;

– стимулювання мешканців до впровадження енергозберігаючих практик.

Реалізація цих програм сприяє суттєвому скороченню витрат на енергоносії. Також, позитивний вплив на навколишнє середовище, досягнутий завдяки зменшенню споживання енергії, відповідає сучасним тенденціям у сфері охорони навколишнього середовища.

Для посилення підзвітності та стимулювання підвищення якості послуг ЛКП «Господар» може перейти на контракти з постачальниками послуг, що базуються на результатах діяльності. Цей підхід відрізняється від традиційних контрактів з фіксованою ставкою, запроваджуючи угоди, в яких частина оплати залежить від досягнення заздалегідь визначених критеріїв ефективності.

Поєднуючи фінансові стимули з наданням високоякісних житлово-комунальних послуг, ця стратегія мотивує підрядників надавати перевагу ефективності, оперативності та загальній досконалості у наданні послуг. Такий зсув не лише сприяє розвитку культури постійного вдосконалення, а й забезпечує узгодження інтересів постачальників послуг з головною метою ЛКП «Господар» – наданням мешканцям якісних послуг.

Інвестиції в діджиталізацію адміністративних процесів є трансформаційним заходом для впорядкування діяльності та зменшення бюрократичної неефективності в ЛКП «Господар». Впровадивши централізовану цифрову платформу для управління запитами клієнтів, замовленнями на виконання робіт та фінансовими операціями, організація може значно підвищити прозорість, зменшити обсяг паперового документообігу та підвищити загальну операційну ефективність. Ця цифрова трансформація не лише модернізує адміністративні робочі процеси, але й полегшує можливості моніторингу та звітності в режимі реального часу. Результатом є більш гнучка та оперативна система, що дозволяє швидше приймати рішення та зміцнює здатність ЛКП «Господар» задовольняти динамічні потреби своїх мешканців та зацікавлених сторін.

Узагальнено розглянуті пропозиції щодо удосконалення системи управління доходами та витратами господарської діяльності підприємства представлено в табл. 3.1.

**Напрями удосконалення системи управління доходами
та витратами господарської діяльності ЛКП «Господар»**

Напрямок	Характеристика
Впровадити бюджетування, орієнтоване на результат, та структури стимулювання.	– впровадження системи показників ефективності; – система стимулу працівників; – інвестування в навчальні програми для підвищення кваліфікації.
Сприяти розвитку державно-приватного партнерства та заохочувати інновації.	– запровадження політики залучення інвестицій приватного сектору; – фонд для підтримки впровадження сучасних технологій; – прозоре ціноутворення; – створення системи підзвітності для відстеження та звітування про використання коштів на модернізацію та обслуговування інфраструктури; – сприяння створенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків.
Удосконалення нормативно-правової бази та нагляду.	– перегляд та оновлення законодавства; – створення незалежного регулюючого органу для забезпечення чесної конкуренції, прозоре ціноутворення та дотримання стандартів.
Впроваджувати смарт-технології та Data Analytics.	– впровадження розумної інфраструктури; – впровадження інструментів Data Analytics для аналізу та інтерпретації операційних даних.
Залучення громади та інформування громадськості.	– створення механізмів зворотного зв'язку з клієнтами; – кампанії з інформування громадськості.
Впроваджувати програми з енергоефективності.	– створення та впровадження програм з енергоефективності.
Запровадити контракти на основі результатів для постачальників послуг.	– впровадження контрактів засновані на результатах, для забезпечення підзвітності та стимулювання покращення якості послуг.
Посилити цифровізацію адміністративних процесів.	– впровадження централізованої цифрової платформи для управління запитами клієнтів, замовленнями на виконання робіт та фінансовими операціями.

Таким чином, після узагальнення підходів удосконалення ЛКП «Господар», помітно, що кожен з цих напрямів не виключає один одного, а доповнює та покращує рішення попередніх можливих впроваджень.

Отже, виявлені проблеми в ЛКП «Господар» висвітлюють виклики, починаючи від недосконалої нормативно-правової бази і закінчуючи застарілою інфраструктурою, неефективними методами управління та недостатньою прозорістю. Низька якість житлово-комунальних послуг пов'язана з цими

проблемами, впливаючи як на персонал, так і на технологічні можливості організації. Однак запропоновані вдосконалення пропонують стратегічні рішення для вирішення цих проблем і прокладають шлях до більш ефективної та сталої системи.

Впровадження бюджетування, орієнтованого на результат, структур заохочення та навчальних програм має на меті підвищити якість послуг, мотивуючи працівників та інвестуючи в їхній професійний розвиток. Такий підхід безпосередньо вирішує проблему нестачі кваліфікованих спеціалістів та сприяє розвитку культури підзвітності серед працівників.

Заохочення державно-приватного партнерства, сприяння інноваціям через Інноваційний фонд та впровадження смарт-технологій вирішують проблеми застарілої інфраструктури та високих операційних витрат. Ці рішення передбачають залучення зовнішнього досвіду, технологічних досягнень та прийняття рішень на основі даних, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню якості послуг, економічній ефективності та енергоефективності.

Удосконалення нормативно-правової бази та створення незалежного наглядового органу вирішують проблеми монополізації та недосконалості законодавчої бази. Забезпечуючи чесну конкуренцію, прозоре ціноутворення та дотримання стандартів якості, ці вдосконалення створюють середовище, сприятливе для інновацій та ефективності.

Залучення громади через механізми зворотного зв'язку, інформаційні кампанії та сприяння створенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків встановлює відносини співпраці між мешканцями та постачальниками послуг. Такий підхід, орієнтований на громаду, не лише вирішує проблему недостатньої прозорості, але й надає мешканцям можливість брати активну участь у покращенні житлово-комунальних послуг.

Таким чином, запропоновані вдосконалення в сукупності формують комплексну стратегію трансформації системи управління доходами та витратами ЛКП «Господар». Усуваючи першопричини виявлених проблем та сприяючи розвитку культури підзвітності, інновацій та залучення громади, ці рішення

спрямовані на створення більш стійкої та оперативної організації, здатної надавати високоякісні житлово-комунальні послуги своїм мешканцям.

3.2. Посилення цифровізації адміністративних процесів як напрям удосконалення системи управління доходами та витратами

Прагнучи оптимізувати систему управління доходами та витратами, ЛКП «Господар», що спеціалізується на управлінні багатоквартирними будинками та утриманні житлових будинків і прибудинкових територій, необхідно посилити діджиталізацію адміністративних процесів. Основною метою цього рішення є операційна ефективність, оптимізація комунікації та створення більш прозорої та оперативної організаційної структури. Використовуючи цифрові технології, комунальне підприємство зможе удосконалити адміністративні робочі процеси, покращити надання послуг і, зрештою, сприяти економічному та соціальному добробуту покращенню своєї діяльності.

Перш за все, розглядаючи подібний напрям удосконалення для ЛКП «Господар», варто оцифрування договори про надання послуг та оренди, пропонуючи стратегічний підхід до оптимізації процесів управління, посилення контролю та забезпечення дотримання вимог законодавства. Впровадивши централізовану цифрову платформу, ЛКП «Господар» може створити комплексне та легкодоступне сховище для всіх відповідних договорів, усуваючи проблеми, пов'язані з ручним веденням обліку. Автоматизація документообігу стане перевагою, яка зменшує адміністративне навантаження на персонал і дозволяє йому перенаправити свої зусилля на більш стратегічні та корисні завдання.

Завдяки цифровим змінам ЛКП «Господар» та впровадженню попередньо запропонованої єдино функціональної платформи, може отримувати миттєві сповіщення про будь-які зміни, оновлення або наближення термінів, пов'язаних з договорами про надання послуг та оренди. Ця функція сприяє активному управлінню, дозволяючи керівництву оперативно вирішувати проблеми та

запобігати потенційним порушенням. Крім того, інтеграція електронних підписів прискорює виконання угод, забезпечуючи безпечний спосіб підписання документів, який можна відстежити. Таким чином ми не лише прискорює загальний процес укладання угод, але й підвищує автентичність та безпеку підписаних документів.

Однією з помітних переваг даного напрямку удосконалення є можливість проведення автоматизованих перевірок на відповідність. Можливу цифрову платформу можна запрограмувати на моніторинг дотримання договірних зобов'язань, строків та регуляторних вимог. Будь-які відхилення від стандартів можуть викликати автоматичні сповіщення, що дасть змогу ЛКП «Господар» швидко вжити заходів для виправлення ситуації. А також, впровадження інструментів аналізу даних на цифровій платформі дає змогу житлово-комунальному господарству виявляти тенденції та закономірності у сфері контролю за дотриманням вимог. Такий підхід, що враховує попередні данні, дозволяє реалізувати стратегію, коли потенційні проблеми можуть бути передбачені та вирішені заздалегідь, що сприяє постійному вдосконаленню управління стандартів ЛКП «Господар».

Для посилення безпеки та конфіденційності даних необхідно буде впровадити надійні засоби безпеки та контролю доступу. Впровадивши суворого контроль ЛКП «Господар» зможе гарантувати, що лише уповноважений персонал матиме доступ до конфіденційної інформації. Крім того це відповідатиме найкращим практикам управління юридичними документами та угодами.

Впровадження вищезгаданої централізованої цифрової платформи дає потенціал для підвищення прозорості фінансових операцій та створення більш підзвітної системи управління фінансами ЛКП «Господар». Відстеження транзакцій у режимі реального часу, що може бути ключовою особливістю цієї платформи, що забезпечує миттєву видимість фінансової діяльності організації. Реєструючи та контролюючи доходи та витрати в режимі реального часу, особи, які приймають рішення, отримують своєчасну інформацію про фінансовий стан ЛКП «Господар», що сприяє швидшому прийняттю рішень та фінансовому

плануванню.

Автоматизовані фінансові робочі процеси ще більше сприяють прозорості, впорядковуючи та стандартизуючи фінансові процеси. Ця автоматизація зменшує ймовірність помилок, пришвидшує процеси затвердження та гарантує, що фінансові операції відповідають встановленим протоколам. В результаті фінансові операції стають більш ефективними, надійними та прозорими, сприяючи розвитку культури підзвітності.

Впровадження централізованої цифрової платформи полегшує ведення цифрової документації та створення детальних аудиторських слідів. Фінансові документи, включаючи рахунки-фактури та квитанції, можна надійно зберігати в межах платформи, забезпечуючи легкий доступ до них та усуваючи проблеми, пов'язані з паперовою документацією. Створення аудиторських слідів забезпечує прозорий облік фінансових операцій, допомагаючи внутрішньому аудиту та забезпечуючи відповідність регуляторним стандартам.

Безпечні дозволи користувачів і контроль доступу в платформі сприяють загальній прозорості фінансового менеджменту. Визначаючи ролі та дозволи, ЛКП «Господар» може гарантувати, що лише уповноважений персонал має доступ до конфіденційної фінансової інформації. Це підвищує безпеку й зменшує ризик несанкціонованої зміни фінансових даних, зміцнюючи цілісність системи фінансового менеджменту.

Інтеграція з бухгалтерським програмним забезпеченням стане елементом оптимізації процесів фінансового менеджменту. Ця інтеграція забезпечує безперебійний потік даних між різними системами, зменшуючи помилки ручного введення даних і забезпечуючи цілісне уявлення про фінансовий стан житлово-комунального господарства. Прозоре бюджетування та звітність більше розширює можливості зацікавлених сторін, пропонуючи доступ до фінансових звітів у режимі реального часу, сприяючи чіткому інформуванню про фінансові результати та цілі.

Для забезпечення моніторингу послуг з сервісного обслуговування, ремонту-будівельних робіт в режимі реального часу ЛКП «Господар» може стратегічно впровадити низку цифрових інструментів і платформ, призначених для підвищення

операційної прозорості та ефективності. Одним з найважливіших інструментів є комп'ютеризована система управління технічним обслуговуванням (CMMS – computerized maintenance management system), яка слугує комплексним рішенням для планування, відстеження та управління завданнями з технічного обслуговування. Ця система дозволить житлово-комунальному господарству планувати профілактичне обслуговування, складати графіки ремонтів і відстежувати поточні проекти в режимі реального часу, забезпечуючи оптимізований підхід до управління послугами.

Інтеграція датчиків і пристроїв Інтернету речей (IoT) допоможе ще краще відстежувати все в режимі реального часу. Стратегічно розгорнуті в будівлях і громадських місцях, ці датчики нададуть негайні дані про продуктивність обладнання, споживання енергії та інші, необхідні господарству, дані. Інтегруючи дані Інтернету речей у центральну платформу, ЛКП «Господар» отримує інформацію про стан різних систем, що дозволяє активніше виявляти проблеми та підвищувати загальну операційну ефективність.

Технологія інформаційного моделювання будівель (BIM) забезпечує цілісне цифрове представлення будівель та інфраструктури, пропонуючи візуальний інструмент для візуалізації та координації проектів. BIM дозволяє ЛКП «Господар» виявляти потенційні проблеми на етапі планування та відстежувати прогрес у реальному часі, сприяючи співпраці та координації між різними зацікавленими сторонами.

Програмне забезпечення для управління проектами, таке як Asana, Trello, що має українську версію, або Microsoft Project, допомагає контролювати будівельні та ремонтні проекти. Ці інструменти полегшують планування проекту, розподіл завдань і відстеження прогресу, а функції співпраці в режимі реального часу покращують комунікацію між членами команди, підрядниками та зацікавленими сторонами.

Програмне забезпечення для управління активами необхідне для відстеження та управління життєвим циклом активів, від обладнання до інфраструктури. Впровадивши таку систему, житлово-комунальне господарство може

контролювати стан активів, планувати заходи з технічного обслуговування та забезпечувати ефективне використання ресурсів.

Комунікаційні платформи в режимі реального часу, зокрема Slack або Microsoft Teams, покращують оперативний обмін інформацією між членами команди, що сприятиме швидкому прийняттю рішень, особливо в екстрених або несподіваних ситуаціях.

Інструменти географічної інформаційної системи (ГІС) дозволятимуть проводити просторовий аналіз і картографування інфраструктури та пунктів обслуговування. ЛКП «Господар» може використовувати ГІС для візуалізації географічного розподілу завдань з технічного обслуговування, визначення пріоритетних ділянок та оптимізації маршрутів обслуговування для підвищення ефективності.

Найпростішим рішенням для ЛКП «Господар» – впровадження мобільні сервісні додатків, що дасть технічним спеціалістам можливість оновлювати статуси проєктів, подавати звіти та спілкуватися в режимі реального часу. Це забезпечує ефективний зв'язок між робочими командами та центральною системою управління, що дозволяє негайно повідомляти про виконані завдання або потенційні проблеми.

Впровадження цифрових технологій в ЛКП «Господар» обіцяє не лише трансформувати операційні процеси, але й сприяти створенню додаткових робочих місць в організації. З розвитком цифрових можливостей з'являтимуться специфічні ролі, які вимагатимуть різноманітних навичок для використання повного потенціалу цих технологій.

Однією зі сфер створення робочих місць є сфера аналізу даних та звітності. З впровадженням централізованої платформи зростатиме потреба у фахівцях, здатних аналізувати та робити висновки на основі отриманих даних. ЛКП «Господар» може створити ролі для аналітиків даних та спеціалістів зі звітності, які володіють навичками інтерпретації складних наборів даних. Навчальні програми, що охоплюють методи аналізу даних, інструменти візуалізації та програмне забезпечення для звітності, будуть важливими для забезпечення

працівників цими аналітичними можливостями.

Впровадження цифрових платформ також потребує спеціальної ІТ-підтримки та системних адміністраторів для забезпечення безперебійного функціонування та безпеки цих систем. ЛКП «Господар» може створити посади фахівців з ІТ-підтримки, які можуть вирішувати проблеми, надавати технічну допомогу та керувати кібербезпекою. Навчальні програми з ІТ-підтримки, системного адміністрування та кібербезпеки забезпечать працівників необхідними технічними компетенціями.

Менеджери цифрових проєктів відіграватимуть ключову роль у нагляді за впровадженням цих технологій, координуючи команди та забезпечуючи відповідність проєктів цілям організації. Навчальні програми, зосереджені на методологіях управління цифровими проєктами і програмному забезпеченні для управління проєктами, що підготує працівників до цих керівних ролей.

Оскільки ЛКП «Господар» можливо використовуватиме пропозицію, що включає ГІС-інструменти для просторового аналізу та картографування, виникне потреба у фахівцях з ГІС, які вміють працювати з географічними даними. Навчальні програми з використання ГІС та просторового аналізу будуть мати вирішальне значення для того, щоб співробітники могли ефективно використовувати ці технології для вирішення таких завдань, як оптимізація маршрутів обслуговування та візуалізація розподілу інфраструктури.

Окрім навчання для конкретних ролей, з'явиться потреба в навчанні цифрової грамотності для ЛКП «Господар». Базові навчальні програми, що охоплюють цифрові інструменти, комунікаційні платформи та системи документообігу, гарантують, що всі працівники володітимуть базовими навичками для безперешкодної навігації та використання цифрової інфраструктури.

Щоб захистити цифрові системи та конфіденційні дані, ЛКП «Господар» повинен інвестувати в навчальні програми з кібербезпеки. Експерти з кібербезпеки будуть необхідні для впровадження найкращих практик, виявлення загроз та реагування на них, а також забезпечення цілісності цифрових систем. Необхідно запровадити ініціативи з безперервного навчання, щоб працівники були в курсі

технологічного прогресу та еволюції загроз кібербезпеки.

Для відстеження ефективності попередньо запропонованих впроваджень в напрямі посилення цифровізації адміністративних процесів ЛКП «Господар» можна впровадити систему метрик та ключові показники ефективності (KPI – key performance indicators). За вимірники економічної ефективності можна взяти наступні показники:

- скорочення витрат, що відстежує відсоткове скорочення операційних витрат. Ключовий показник ефективності можемо вважати середню економію часу та витрат, досягнута завдяки впровадженню цифрових платформ;

- зростання доходів, де розглядаємо збільшення доходу від покращення надання послуг, що визначається за відсотковим збільшенням показників задоволеності клієнтів, що призводить до підвищення рівня утримання клієнтів і потенційного зростання доходів;

- рентабельність інвестицій, що демонструватиме наскільки доцільно витрачати кошти на провадження цифрових рішень. Таким чином, показник може визначатися вимірюванням фінансової віддачі відносно інвестицій у впровадження цифрових технологій, враховуючи такі фактори, як підвищення продуктивності та зниження операційних витрат;

- створення та збереження робочих місць, що кількісно показуватиме створення нових робочих місць. Ключовими показниками ефективності можна розглянути, як утримання працівників і задоволеності роботою, що свідчать про успіх цифрових ініціатив, які сприяють зростанню та стабільності робочої сили.

Для визначення вартості впровадження цифрових рішень для посилення адміністративних процесів необхідно враховувати статті витрат пов'язані з внутрішніми ресурсами, включаючи час персоналу на навчання, впровадження та постійну підтримку. За неможливості перекваліфікувати працівників на всі необхідні впровадження варто розглянути залучення фахівців через аутсорс або постійне працевлаштування. Крім того витрати підуть на необхідну модернізацію інфраструктури або зміни, що потрібні для впровадження цифрових рішень. Крім того варто виділити окремо бюджет на випадок непередбачуваних витрат або

коригувань, які можуть виникнути в процесі впровадження. З урахуванням всіх аспектів та факторів ЛКП «Господар» зможе створити комплексний бюджет, який окреслює прогнозовані витрати на кожне запропоноване рішення.

Отже, посилення цифровізації адміністративних процесів охоплює багато сторін ЛКП «Господар». Таким чином діджиталізація управління договорами, стане комплексним і трансформаційним рішенням, що дозволяє житлово-комунальному господарству здійснювати ефективний нагляд, підвищувати рівень дотримання вимог та орієнтуватися в тонкощах управління договорами про надання послуг та оренди в секторі житлово-комунальних послуг. Впровадження централізованої цифрової платформи сприятиме підвищенню прозорості, підзвітності та ефективності фінансових операцій та управління. Інтегруючи відстеження в режимі реального часу, автоматизацію, безпечний контроль доступу та інші передові функції, організація створює надійну і перспективну систему управління фінансами.

Завдяки впровадженню цих цифрових інструментів і платформ ЛКП «Господар» створить стійку екосистему для моніторингу в режимі реального часу, забезпечуючи ефективний нагляд і надання послуг з технічного обслуговування, ремонту та будівництва. Такий цілісний підхід не лише підвищує операційну ефективність, але й сприяє прийняттю обґрунтованих рішень та підвищенню якості послуг на користь мешканців та зацікавлених сторін.

Крім того, інтеграція цифрових технологій відкриває можливості для створення нових робочих місць та розвитку навичок у ЛКП «Господар». Стратегічно впроваджуючи навчальні програми, адаптовані до нових ролей, і сприяючи ініціативам безперервного навчання, житлово-комунальне господарство може розвивати універсальну та кваліфіковану робочу силу, здатну орієнтуватися в динамічному середовищі цифрових технологій. Це посилить прихильність ЛКП «Господар» до соціального благополуччя своїх працівників, сприяючи задоволеності роботою, балансу між роботою та особистим життям та підвищенню кваліфікації.

Таким чином, впровадження цифровізації – це не просто технологічне

оновлення для ЛКП «Господар», а цілісна трансформація, яка спрямована на вирішення багатогранних викликів. Організація має всі можливості для того, щоб розпочати новий етап ефективності, прозорості та інновацій, що в кінцевому підсумку покращить надання послуг, управління фінансами та динаміку робочої сили на благо громади, якій вона служить.

Висновки до розділу 3

Проаналізувавши проблеми ЛКП «Господар» та розглянувши рішення для удосконалення, можемо узагальнити, недоліки, виявлені ЛКП «Господар», підкреслюють цілу низку питань – від недосконалої нормативно-правової бази до застарілої інфраструктури, неефективних методів управління та недостатньої прозорості. Ці проблеми безпосередньо впливають на якість житлово-комунальних послуг, зачіпаючи як персонал, так і технологічні можливості організації. Однак запропоновані вдосконалення є стратегічними рішеннями для комплексного вирішення цих проблем і прокладають шлях до більш ефективної та сталої системи.

Впровадження бюджетування, орієнтованого на результат, структур заохочення та навчальних програм має на меті підвищити якість послуг шляхом мотивації персоналу та інвестування в його професійний розвиток, вирішення проблеми нестачі кваліфікованих спеціалістів та формування культури підзвітності. Заохочення державно-приватного партнерства, сприяння інноваціям через Інноваційний фонд та впровадження смарт-технологій безпосередньо вирішують проблеми застарілої інфраструктури та високих операційних витрат. Ці рішення передбачають залучення зовнішньої експертизи, технологічний прогрес та прийняття рішень на основі даних, що в кінцевому підсумку сприятиме підвищенню якості послуг, економічній ефективності та енергоефективності.

Водночас, зусилля з удосконалення нормативно-правової бази та створення незалежного наглядового органу спрямовані на вирішення проблем монополізації та недосконалої правової бази. Ці заходи забезпечують чесну конкуренцію, прозоре ціноутворення та дотримання стандартів якості, сприяючи створенню середовища,

сприятливого для інновацій та ефективності. Залучення громади через механізми зворотного зв'язку, інформаційні кампанії та сприяння створенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків встановлює відносини співпраці між мешканцями та постачальниками послуг, вирішуючи проблему недостатньої прозорості та надаючи мешканцям можливість брати активну участь у покращенні житлово-комунальних послуг.

Крім того, зосередившись на напрямку цифровізації адміністративних процесів, ЛКП «Господар» зможе охопити різні аспекти діяльності житлово-комунального підприємства. Діджиталізація управління контрактами стає комплексним і трансформаційним рішенням, що дозволяє забезпечити ефективний нагляд, покращити дотримання вимог та впорядкувати управління договорами про надання послуг та оренди.

Впровадження централізованої цифрової платформи підвищує прозорість, підзвітність та ефективність фінансових операцій, створюючи надійну та перспективну систему управління фінансами. Впровадження цих цифрових інструментів і платформ створює стійку екосистему для моніторингу в режимі реального часу, забезпечуючи ефективний нагляд і надання послуг, тим самим підвищуючи операційну ефективність і якість послуг на користь мешканців і зацікавлених сторін.

Більше того, інтеграція цифрових технологій не лише підвищує операційну ефективність, але й відкриває можливості для створення нових робочих місць та розвитку навичок у ЛКП «Господар». Завдяки стратегічним навчальним програмам, адаптованим до нових ролей, та ініціативам з безперервного навчання, організація може розвивати універсальну та кваліфіковану робочу силу, здатну орієнтуватися в динамічному цифровому середовищі.

На закінчення, об'єднуючи запропоновані удосконалення, включаючи як стратегічні рішення, так і посилення цифровізації, сформує комплексну стратегію трансформації системи управління доходами і витратами ЛКП «Господар». Шляхом усунення першопричин виявлених проблем та просування культури підзвітності, інновацій та залучення громади, ці рішення спрямовані на створення

більш стійкої та оперативної організації, здатної надавати високоякісні житлово-комунальні послуги своїм мешканцям. Подібна комплексна трансформація допоможе удосконалити ефективності, прозорості та інновацій.

ВИСНОВКИ

За результатами виконання кваліфікаційної роботи варто зробити наступні узагальнення:

1. Доходи є важливим фінансовим результатом, що представляє собою економічні вигоди, накопичені протягом певного періоду, в основному в результаті реалізації та позареалізаційних операцій. Витрати, слугуючи одночасно і центром управління, і показником ефективності бізнесу, дають уявлення про операційний стан підприємства.

2. Вплив міжнародних стандартів на національні системи бухгалтерського обліку та звітності, спрямовує постійний розвиток та вдосконалення національних П(С)БО. Проблеми в нормативній базі, інтерпретаціях методологічних матеріалів та темпах узгодження П(С)БО з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) є сферами, що потребують уваги. Хоча прийняття Україною міжнародних стандартів заклало фундамент, поступове коригування Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО). Гармонізація з вимогами ЄС набуває все більшого значення для отримання повної та достовірної фінансової звітності.

3. В управлінні прибутком різні показники необхідні для розуміння факторів, що впливають на його розмір, і формування стратегій розвитку підприємства. Аудит доходів і витрат виступає важливим механізмом контролю, що забезпечує достовірну інформацію, необхідну для успішного ведення діяльності підприємств, особливо в умовах динамічних змін у конкурентному середовищі та зростаючих складнощів управління. Внутрішній аудит, як об'єктивне джерело інформації, робить значний внесок у прийняття обґрунтованих рішень, що дозволяє ефективно досягати поставлених цілей у швидкозмінному бізнес-середовищі.

4. ЛКП «Господар» займається забезпеченням комплексного виконання послуг з обслуговування будівель, прибирання тротуарів і доріг, а також прибирання та миття автобусних зупинок. Аналіз фінансового-економічного стану господарської діяльності підприємства вказує на його прибутковість, а отже говорить про збереження фінансових ресурсів підприємства та досягнення

суб'єктом господарювання мети його діяльності. Зростання рентабельності продукції показує, що підприємство більш прибутково використовує ресурси для виробництва власної продукції. Разом із тим її відносно низьке значення підкреслює наявність проблеми з управлінням виробничим процесом, зростанням витрат або конкурентним тиском.

5. Аналіз рівня ефективності управління персоналом в умовах ЛКП «Господар» показав чітку відповідність персоналу за параметрами віку, статті, рівня освіти тощо специфічному виду діяльності підприємства, а саме наданням комунальних послуг у м. Львові. Працівники мають переважно спеціальну технічну освіту. За гендерною ознакою помітне значне перевищення частки зайнятих у штаті жінок.

6. Витрати підприємства за напрямками фінансування включають витрати на виробництво і реалізацію продукції, відтворення основних засобів, операційні заходи, соціальні цілі. В свою чергу, до доходів підприємства належать: доходи від операційної діяльності; фінансові доходи; інші доходи від операційної діяльності; надзвичайні доходи. Аналіз витрат і доходів показав, що підприємство ефективно управляє своїми ресурсами та генерує значний додатковий капітал.

7. Проаналізувавши проблеми ЛКП «Господар» та розглянувши рішення для удосконалення, можемо узагальнити, недоліки, виявлені ЛКП «Господар», підкреслюють цілу низку питань – від недосконалої нормативно-правової бази до застарілої інфраструктури, неефективних методів управління та недостатньої прозорості. Ці проблеми безпосередньо впливають на якість житлово-комунальних послуг, зачіпаючи як персонал, так і технологічні можливості організації. Однак запропоновані вдосконалення є стратегічними рішеннями для комплексного вирішення цих проблем і прокладають шлях до більш ефективної та сталої системи.

8. Впровадження бюджетування, орієнтованого на результат, структур заохочення та навчальних програм має на меті підвищити якість послуг шляхом мотивації персоналу та інвестування в його професійний розвиток, вирішення проблеми нестачі кваліфікованих спеціалістів та формування культури підзвітності. Заохочення державно-приватного партнерства, сприяння інноваціям

через Інноваційний фонд та впровадження смарт-технологій безпосередньо вирішують проблеми застарілої інфраструктури та високих операційних витрат. Ці рішення передбачають залучення зовнішньої експертизи, технологічний прогрес та прийняття рішень на основі даних, що в кінцевому підсумку сприятиме підвищенню якості послуг, економічній ефективності та енергоефективності.

9. Водночас, зусилля з удосконалення нормативно-правової бази та створення незалежного наглядового органу спрямовані на вирішення проблем монополізації та недосконалої правової бази. Ці заходи забезпечують чесну конкуренцію, прозоре ціноутворення та дотримання стандартів якості, сприяючи створенню середовища, сприятливого для інновацій та ефективності. Залучення громади через механізми зворотного зв'язку, інформаційні кампанії та сприяння створенню об'єднань співвласників багатоквартирних будинків встановлює відносини співпраці між мешканцями та постачальниками послуг, вирішуючи проблему недостатньої прозорості та надаючи мешканцям можливість брати активну участь у покращенні житлово-комунальних послуг.

10. Крім того, зосередившись на напрямку цифровізації адміністративних процесів, ЛКП «Господар» зможе охопити різні аспекти діяльності житлово-комунального підприємства. Діджиталізація управління контрактами стає комплексним і трансформаційним рішенням, що дозволяє забезпечити ефективний нагляд, покращити дотримання вимог та впорядкувати управління договорами про надання послуг та оренди.

11. Впровадження централізованої цифрової платформи підвищує прозорість, підзвітність та ефективність фінансових операцій, створюючи надійну та перспективну систему управління фінансами. Впровадження цих цифрових інструментів і платформ створює стійку екосистему для моніторингу в режимі реального часу, забезпечуючи ефективний нагляд і надання послуг, тим самим підвищуючи операційну ефективність і якість послуг на користь мешканців і зацікавлених сторін.

12. Більше того, інтеграція цифрових технологій не лише підвищує операційну ефективність, але й відкриває можливості для створення нових робочих місць та

розвитку навичок у ЛКП «Господар». Завдяки стратегічним навчальним програмам, адаптованим до нових ролей, та ініціативам з безперервного навчання, організація може розвивати універсальну та кваліфіковану робочу силу, здатну орієнтуватися в динамічному цифровому середовищі.

13. На закінчення, об'єднуючи запропоновані удосконалення, включаючи як стратегічні рішення, так і посилення цифровізації, сформує комплексну стратегію трансформації системи управління доходами і витратами ЛКП «Господар». Шляхом усунення першопричин виявлених проблем та просування культури підзвітності, інновацій та залучення громади, ці рішення спрямовані на створення більш стійкої та оперативної організації, здатної надавати високоякісні житлово-комунальні послуги своїм мешканцям. Подібна комплексна трансформація допоможе удосконалити ефективності, прозорості та інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дерій В.А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. 272 с.
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами» : виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua>. – Дата звернення: 16.12.2023.
3. Лоханова Н.О. Облік виручки по договорах з клієнтами – нові підходи до визнання відповідно до МСФЗ 15. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 21. С. 38–41.
4. Гуріна Н.В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2015. Вип. 12 (1). С. 203–205.
5. Економічна енциклопедія. У 3-х т. – Т. І. / Редкол.: С.В. Мочерний. К. : Академія, 2000. 863 с.
6. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. К. : Port-Royal, 2001. 594 с.
7. Корнійчук Л.Я. Історія економічних учень: підручн. К. : КНЕУ, 2001. 564 с.
8. Юхименко П.І., Леоненко П.М. Історія економічних учень: навч. посібн. 3-тє вид., випр. К. : Знання-Прес, 2002. 514 с.
9. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: навч. посібн.: у 2-х ч. [2-е вид., доп. і перероб.]. Житомир : Рута, 2008. 512 с.
10. Буфетова О.Ф. Економічний зміст витрат обігу підприємств торгівлі. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2007. № 2. С. 291–293.
11. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання : моногр. Х. : ВД «Інжек», 2006. 368 с.
12. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посібн. К.: КНЕУ, 2006. 526 с.
13. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підручн. для студ. вищ. навч. закл.

К. : Книга, 2004. 544 с.

14. Орлов О.А. Планування діяльності промислового підприємства : підручн. К. : Скарби, 2002. 336 с.

15. Фандель Г. Теорія виробництва і витрат / пер. з нім.; за ред М.Г. Грешака. К. : Таксон, 2000. 520 с.

16. Ткаченко Н.М. Теорія бухгалтерського обліку : підручн. 2-ге вид., доповн. і переробл. К. : Алерта, 2020. 192 с.

17. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://oblik.press/np-s-bo-1-zahalni-vymohy-do-finansovoi-zvitnosti/>. – Дата звернення: 17.12.2023.

18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013. № 627 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://document.vobu.ua/doc/3368>. – Дата звернення: 17.12.2023.

19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/REG4153?an=6>. – Дата звернення: 17.12.2023.

20. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929-025>. – Дата звернення: 17.12.2023.

21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» № 627 від 27.06.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>. – Дата звернення: 17.12.2023.

22. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 226 від 31.05.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. – Дата звернення: 17.12.2023.

23. Концептуальна основа фінансової звітності РМСБО від 01.09.2010 р.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_009. – Дата звернення: 17.12.2023.

24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 627 від 27.06.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. – Дата звернення: 17.12.2023.

25. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010. – Дата звернення: 17.12.2023.

26. Харламова О.В. МСФЗ-звітність: новації в розкритті інформації. Все про бухгалтерський облік, 2013. № 33. С. 42–47.

27. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспектив розвитку : моногр. : Центр учбової літератури, 2007. 522 с.

28. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]: Закон України № 996–XIV від 16.07.1999 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. – Дата звернення: 17.12.2023.

29. Рзаєва Т.Г. та ін. Доходи та витрати: облік за міжнародними та національними стандартами. Вісник ЖНУ. 2010. №5, т. 3. С. 246–251.

30. Карпець К.В. Трансформація фінансової звітності відповідно до МСФЗ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон-их наук : 09.00.2013. Харків, 2016. 40 с.

31. Ловінська Л.Г. Державне регулювання бухгалтерського обліку в Україні: мета і сфера впливу . Фінанси України, 2012. № 4. С. 56–66.

32. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» від 01.01. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013. – Дата звернення: 17.12.2023.

33. Туз О.К., Бурковська А.В. Організація системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове видання. Вип. 8. Миколаїв : Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2015. С. 644–646.

34. Блонська В.І. Прибуток: особливості його формування та використання в ефективному управлінні підприємством. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.5. С. 179–185.

35. Андрющенко Л.О. Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємств торгівлі і громадського харчування. Фінанси України. 2010. № 8. С. 81–85.

36. Бесараба Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення як основна складова управління прибутком підприємства. Вісник національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 2. С. 8–11.

37. Бойчук В.А. Моделювання адаптивного управління прибутком підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2010. № 1. Т. 2. С. 71–76.

38. Іщенко Н.А. Факторний аналіз формування прибутку підприємства. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010. № 17. С. 52–59.

39. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2010. № 28. С. 125–132.

40. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18. № 19–20. № 21–22.

41. Нагайчук В.В. Внутрішній аудит як діагностичний засіб в управлінні підприємством. Наукові дослідження – теорія та експеримент 2008 : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф., Полтава, 19–21 травня 2008 р. Полтава : ІнтерГрафіка, 2008. Т. 11. С. 119–121.

42. Податковий кодекс України. К. : Економіка ІВЦ ДПА України, 2010. 336 с.

43. Сопко В.В. Бухгалтерський облік : навч. посібн. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : КНЕУ, 2000. 578 с.

44. Іванова Н.А. Організація і методика аудиту : навч. посібн. К. : Центр учбової літератури, 2008. 216 с.

45. Задорожний З.В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві : моногр. Тернопіль : Економічна думка, 2006. 336 с.

46. Нападовська Л.В. Управлінський облік : підручник для студ. вищ. навч.

закл. К. : Книга, 2004. 544 с.

47. Уткіна Н.В. Облік і контроль фінансових результатів діяльності підприємств: теорія, методика, організація [Електронний ресурс]. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Київ, 2008. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2008/08unvrdr.zip>. – Дата звернення: 16.12.2023.

48. Білик М.Д., Бабіч В.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами діяльності підприємств. Бізнес Інформ. 2015. № 4. С. 205–213.

49. Загородній А.Г. Оцінювання ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (23–24 квітня 2010 р., Тернопіль). Тернопіль : Крок, 2010. С. 31–32.

50. Лаговська О., Якименко М. Обліково-аналітичне забезпечення процесу управління прибутком підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_04_17_18_kampodilsk/sekcija_2_2014_04_17_18/oblikovo_analitichne_zabezpechennja_procesu_upravlinnja_pributkom_pidpriemstva/52-1-0-892. – Дата звернення: 16.12.2023.

51. Мних Є. Ефективність інтегрованих обліково-аналітичних систем. Вісник КНЕУ. 2013. № 1. С. 109–116.

52. Гуменюк В.С. Теоретичні основи управління прибутком підприємств. Інфраструктура ринку. 2018. № 20. С. 51–55.

53. Вишневський О.С. Загальна теорія стратегування: від парадигми до практики використання : моногр. Київ, 2018. 156 с.

54. Куцик П.О., Головацька С.І. Оцінка ефективності контролінгу у системі управління підприємства. Економічний аналіз. 2017. т. 27. № 2. С. 145–155.

55. Мартиненко В.П., Кушик І.Л. Оцінка управління процесом формування прибутковістю суб'єкта господарювання. Інфраструктура ринку. 2018. № 17. С. 163–168.

56. Бондаренко Н.С., Тюленева Ю.В. Удосконалення управління прибутком на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102586/97662>. – Дата звернення: 16.12.2023.

57. Белік В.Д. Внутрішній контроль діяльності підприємства: організаційно-методичний підхід: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Житомир, 2011. 21 с.

58. Костирко Р.О. Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: методологія та організація : моногр. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 728 с.

59. Lateef A. Linking up with the global economy: A case study of the Bangalore software industry [Електронний ресурс]. International Institute for Labor Students. – Режим доступу: <http://ilo.org/public/english/bureau/inst/papers/1997/dp96/ch3.html>. – Дата звернення: 16.12.2023.

60. Нагайчук В.В. Внутрішній аудит як діагностичний засіб в управлінні підприємством. Наукові дослідження – теорія та експеримент 2010: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф., Полтава, 19–21 травня 2010 р. Полтава : ІнтерГрафіка, 2010. Т. 11. С. 119–121.

61. Редько О. Концепція моделі регулювання аудиту в Україні. Бухгалтерський облік і аудит. 2012. № 1. С. 42–48.

62. Верига Ю.А. Облікова політика підприємства: навч. посібн. К. : ЦУЛ, 2015. 315 с.